

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД ПРАКТИКИ

застосування суддями Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду рішень Європейського суду з прав людини при прийнятті постанов за 2018 рік

Вступ.....	7
Розділ I. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.12.1950.	11
Справа "Běleš and Others v. the Czech Republic", заява № 47273/99, рішення від 12.11.2002, пункт 49.....	11
Справа "Golder v. The United Kingdom", заява № 4451/70, рішення від 21.02.1975, пункти 35-36..	11
Справа "Golder v. The United Kingdom", заява № 4451/70, рішення від 21.02.1975, пункт 38.....	12
Справа "Bellet v. France", заява № 23805/94, рішення від 04.12.1995, пункт 36.....	12
Справа "Fayed v. The United Kingdom", заява № 17101/90, рішення від 21.09.1990, пункт 65.....	12
Справа "Ashingdane v. The United Kingdom", заява № 8225/78, рішення від 28.05.1985, пункт 57.....	12
Справа "Airey v. Ireland", заява № 6289/73, рішення від 09.10.1979, пункт 24.....	12
Справа "Airey v. Ireland", заява № 6289/73, рішення від 09.10.1979, пункт 26.....	13
Справа «Пелевін проти України», заява № 24402/02, рішення від 20.05.2010, пункт 27.....	13
Справа «Мельник проти України», заява № 23436/03, рішення від 28.03.2006, пункти 22-23.....	14
Справа «Мельник проти України», заява № 23436/03, рішення від 28.03.2006, пункт 30.....	14
Справа «Мушта проти України», заява № 8863/06, рішення від 18.11.2010, пункти 37-38.....	15
Справа "Kreuz v. Poland", заява № 28249/95, рішення від 19.06.2001, пункт 53, 60.....	15
Справа "Kreuz v. Poland", заява № 28249/95, рішення від 19.06.2001, пункт 59.....	16
Справа «МПП «Голуб» проти України, заява № 6778/05, ухвала щодо прийнятності від 18.10.2005.....	16
Справа «Наталя Михайленко проти України», заява № 49069/11, рішення від 30.05.2013, пункт 31.....	17
Справа "Brualla Gómez De La Torre v. Spain", заява № 26737/95, рішення від 19.12.1997, пункт 33.....	17
Справа "Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. The United Kingdom", заява № 20390/92, рішення від 10.07.1998, пункт 72.....	17
Справа "Stankov v. Bulgaria", заява № 68490/01, рішення від 12.06.2007, пункт 57.....	18
Справа «Буланов та Купчик проти України», заяви № № 7714/06, 23654/08, від 09.12.2010, пункт 36.....	18
Справа "Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany", заява № 42527/98, рішення від 12.07.2001, пункти 43-44.....	18
Справа «Красношарпа проти України», заява № 23786/02, рішення від 30.11.2006, пункт 51.....	19
Справа «Смірнова проти України», заява № 36655/02, рішення від 08.11.2005, пункти 66, 69.....	19
Справа "Unión Alimentaria Sanders SA v. Spain", заява № 11681/85, рішення від 07.07.1989, пункт 35.....	19
Справа «Трофимчук проти України», заява № 4241/03, рішення від 28.10.2010, пункт 54.....	20
Справа «Трофимчук проти України», заява № 4241/03, рішення від 28.10.2010, пункт 50.....	20
Справа «Серявін та інші проти України», заява № 4909/04, рішення від 10.02.2010, пункт 58.....	21
Справа «Проніна проти України», заява № 63566/00, рішення від 18.07.2006, пункт 23.....	21
Справа "Ruiz Torija v. Spain", заява № 18390/91, рішення від 09.12.1994, пункт 29.....	22
Справа "Suominen v. Finland", заява № 37801/97, рішення від 01.07.2003, пункт 36.....	22
Справа "Hirvisaari v. Finland", заява № 49684/99, рішення від 27.09.2001, пункт 30.....	23

Справа "Olujic v. Croatia", заява № 22330/05, рішення від 05.02.2009, пункт 77.....	23
Справа "Olujic v. Croatia", заява № 22330/05, рішення від 05.02.2009, пункт 82.....	23
Справа «Мала проти України», заява № 4436/07, рішення від 03.07.2014, пункт 48.....	24
Справа «Мала проти України», заява № 4436/07, рішення від 03.07.2014, пункт 49.....	24
Справа "Лопушанський проти України", заява № 27793/08, рішення від 02.02.2017, пункти 64-69.....	24
Справа «Надточій проти України», заява № 7460/03, рішення від 15.05.2008, пункт 26.....	26
Справа «Гурепка проти України» (№ 2), заява № 38789/04, рішення від 08.04.2010, пункт 23.....	26
Справа «Салов проти України», заява № 65518/01, рішення від 06.09.2005, пункт 87.....	26
Справа "Hadjianastassiou v. Greece", заява № 12945/87, рішення від 16.12.1992, пункт 33.....	26
Справа "Kuznetsov and Others v. Russia", заява № 184/02, рішення від 11.01.2007, пункт 83.....	27
Справа «Сокурєнко і Стригун проти України», заяви № 29458/04 та № 29465/04, рішення від 20.07.2006, пункт 24.....	27
Справа «Олександр Волков проти України», заява № 21722/11, рішення від 09.01.2013, пункт 151.....	27
Справа «Устименко проти України», заява № 32053/13, рішення від 29.10.2015, пункт 46.....	28
Справа «Желтяков проти України», заява № 4994/04, рішення від 09.06.2011, пункти 42-44.....	28
Справа " Pravednaya v. Russia", заява № 69529/01, рішення від 18.11.2004, пункт 27.....	29
Справа " Pravednaya v. Russia", заява № 69529/01, рішення від 18.11.2004, пункт 28.....	29
Справа «Христов проти України», заява № 24465/04, рішення від 19.02.2009, пункти 33, 34.....	29
Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 40.....	30
Справа "Ryabukh v. Russia", заява № 52854/99, рішення від 24.07.2003, пункти 51, 52.....	30
Справа "Nelyubin v. Russia", заява № 14502/04, рішення від 02.11.2006, пункти 22, 23.....	30
Справа «Науменко проти України», заява № 41984/98, рішення від 09.11.2004, пункт 91.....	30
Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 41.....	31
Справа «Шмалько проти України», заява № 60750/00, рішення від 20.07.2004, пункт 43.....	32
Справа «Веренцов проти України», заява № 20372/11, рішення від 11.04.2013, пункт 52.....	32
Справа «Півень проти України», заява № 56849/00, рішення від 29.06.2004, пункт 35.....	33
Справа «Півень проти України», заява № 56849/00, рішення від 29.06.2004, пункт 40.....	33
Справа «Янголенко проти України», заява № 14077/05, рішення від 10.12.2009, пункт 27.....	33
Справа «Войтенко проти України», заява № 18966/02, рішення від 29.06.2004, пункт 39.....	33
Справа «Войтенко проти України», заява № 18966/02, рішення від 29.06.2004, пункт 53.....	33
Справа «Савіцький проти України», заява № 38773/05, рішення від 26.07.2012, пункти 147, 148	33
Справа «Шабельник проти України», заява № 16404/03, рішення від 19.02.2009, пункт 54.....	34
Справа «Глоба проти України», заява № 15729/07, рішення від 05.07.2012, пункти 26, 27.....	34
Справа «Чіжов проти України», заява № 6962/02, рішення від 17.05.2005, пункт 40.....	35
Справа «Деркач та Палек проти України», заяви № № 34297/02 та 39574/02, рішення від 21.12.2004, пункт 37.....	35
Справа «Ромашов проти України», заява № 67534/01, рішення від 27.04.2004, пункт 42.....	35
Справа «Бакай та інші проти України» заява № N 67647/01, рішення від 09.11.2004, пункт 24....	36
Справа "Immobiliare Saffi v. Italy", заява № 22774/93, рішення від 28.07.1999, пункт 66.....	36
Справа "Immobiliare Saffi v. Italy", заява № 22774/93, рішення від 28.07.1999, пункт 74.....	36
Справа "Hornsby v. Greece", заява № 18357/91, рішення від 19.03.1997, пункт 40.....	36

Справа "Hornsby v. Greece", заява № 18357/91, рішення від 19.03.1997, пункт 41.....	37
Справа «Фуклев проти України», заява № 71186/01, рішення від 07.06.2005, пункт 84.....	37
Справа «Дульський проти України», заява № 61679/00, рішення від 01.06.2006, пункт 71.....	37
Справа «Дульський проти України», заява № 61679/00, рішення від 01.06.2006, пункт 74.....	38
Справа "Brumărescu v. Romania", заява № 28342/95, рішення від 28.10.1999, пункт 61.....	38
Справа «Агрокомплекс проти України», заява № 23465/03, рішення від 06.10.2011, пункти 125, 126.....	39
Справа "Burdov v. Russia", заява № 59498/00, рішення від 07.05.2002, пункт 34.....	39
Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява № 40450/04, рішення від 15.10.2009, пункт 54.....	39
Справа «Совтрансавто-Холдинг» проти України», заява № 48553/99, рішення від 25.07.2002, пункт 72.....	40
Справа "Stagno v. Belgium", заява № 1062/07, рішення від 07.07.2009, пункт 26.....	40
Справа "Stubbings and Others v. The United Kingdom", заяви №№ 22083/93; 22095/93, рішення від 22.10.1996, пункт 51.....	41
Справа "ОАО Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia", заява № 14902/04, рішення від 20.09.2011, пункт 570.....	41
Справа «ТОВ «Фріда» проти України», заява № 24003/07, рішення від 08.12.2016, пункт 33.....	41
Справа «Walchli v. France», заява № 35787/03, рішення від 26.07.2007, пункт 29.....	42
Справа «Папазова та інші проти України», заяви №№ 32849/05, 20796/06, 14347/07 та 40760/07, рішення від 15.03.2012, пункт 29.....	42
Справа «Воловік проти України», заява № 15123/03, рішення від 06.12.2007, пункт 45.....	42
Справа «Дія 97" проти України», заява № 19164/04, рішення від 21.10.2010, пункт 47.....	42
Справа "Chahal v. The United Kingdom", заява № 22414/93, рішення від 15.11.1996, пункт 145.....	42
Справа «Афанасьєв проти України», заява № 38722/02, рішення від 05.04.2005, пункт 75.....	43
Справа " Свято-Михайлівська Парафія проти України ", заява № 77703/01, рішення від 14.06.2007, пункт 127, 128.....	43
Справа "The Sunday Times v. The United Kingdom", заява № 6538/74, рішення від 26.04.1979, пункт 47.....	44
Справа "Steel and Others v. The United Kingdom", заява № 24838/94, рішення від 23.09.1998, пункт 54.....	44
Справа "De Cubber v. Belgium", заява № 9186/80, рішення від 26.10.1984, пункт 26.....	45
Справа "Castillo Algar v. Spain", заява № 28194/95, рішення від 28.10.1998, пункт 45.....	45
Справа "Khamidov v. Russia", заява № 72118/01, рішення від 15.11.2007, пункти 170-174.....	45
Справа «Нечипорук і Йонкало проти України», заява № 42310/04, рішення від 21.04.2011, пункт 280.....	45
Справа «Перетяка та Шереметьєв проти України», заява № 17160/06 та № 35548/06, рішення від 20.06.2011, пункт 33.....	45
Справа «Перетяка та Шереметьєв проти України», заява № 17160/06 та № 35548/06, рішення від 20.06.2011, пункт 34.....	46
Справа «Баришевський проти України», заява № 71660/11, рішення від 26.02.2015, пункт 95.....	46
Справа «Меріт проти України», заява № 66561/01, рішення 30.03.2004, пункт 88.....	46

Справа «Гімадуліна та інші проти України», заяви №№ 30675/06, 30785/06, 32818/06, 34468/06 та 49001/06, рішення від 10.12.2009, пункт 34.....	46
Справа "East/West Alliance Limited" проти України", заява № 19336/04, рішення від 23.01.2014, пункт 268.....	46
Справа «Газета «Україна-центр» проти України», заява № 16695/04, рішення від 15.07.2010, пункт 28.....	46
Справа "Термобетон" проти України", заява № 22538/04, рішення від 18.06.2009, пункт 27.....	47
Справа "Пічкур проти України ", заява № 10441/06, рішення від 07.11.2013, пункт 48-49.....	47
Справа "Menchinskaya v. Russia", заява № 42454/02, рішення від 15.01.2009, пункти 30-33.....	47
Справа "Menchinskaya v. Russia", заява № 42454/02, рішення від 15.01.2009, пункт 35.....	48
Справа " F.W. v. France ", заява № 61517/00, рішення від 31.03.2005, пункт 27.....	48
Розділ II. Протокол Перший до Конвенції про захист прав і основоположних свобод, від 20.03.1952.....	49
Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 43.....	49
Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява № 40450/04, рішення від 15.10.2009, пункт 52.....	49
Справа «Агрокомплекс проти України», заява № 23465/03, рішення від 06.10.2011, пункт 166...	49
Справа «Совтрансавто-Холдинг» проти України, заява № 48553/99, рішення від 25.07.2002, пункт 96.....	49
Справа "Терем ЛТД, Чечеткін та Оліус проти України», заява № 70297/01, рішення від 18.10.2005, пункт 48.....	50
Справа «Бакалов проти України», заява № 14201/02, рішення від 30.11.2004, пункт 40.....	50
Справа «Кечко проти України», заява № 63134/00, рішення від 08.11.2005, пункти 23, 26.....	50
Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункт 32.....	51
Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункт 35.....	51
Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункти 37-41.....	51
Справа «Рисовський проти України», заява № 29979/04, рішення від 20.01.2012, пункти 70, 71.....	52
Справа «Федоренко проти України», заява № 25921/0, рішення від 01.06.2006, пункт 21.....	53
Справа "Суханов та Ільченко проти України", заяви № № 68385/10 та 71378/10, рішення від 26.06.2014, пункти 35.....	54
Справа «Федоренко проти України», заява № 25921/0, рішення від 01.06.2006, пункти 25-34.....	54
Справа «Серков проти України», заява № 39766/05, рішення від 07.07.2011.....	54
Справа "East/West Alliance Limited" проти України", заява № 19336/04, рішення від 23.01.2014..	54
Справа "Трегубенко проти України", заява № 61333/00, рішення від 02.11.2004.....	54
Справа "Щокін проти України", заяви № 23759/03 та № 37943/06, рішення від 14.10.2010.....	54
Справа "Sporrong and Lönnroth v. Sweden", заява № 7151/75; 7152/75, рішення від 23.09.1982...	54
Справа "James and Others v. the United Kingdom", заява № 8793/79, рішення від 21.02.1986.....	54
Справа "The former King of Greece and Others v. Greece", заява № 25701/94, рішення від 23.11.2000.....	54
Справа "Bulves" AD v. Bulgaria", заява № 3991/03, рішення від 22.01.2009.....	54

Справа "Beyeler v. Italy", заява № 33202/96, рішення від 05.01.2000.....	54
Справа "Україна-Тюмень" проти України", заява № 22603/02, рішення від 22.11.2007, пункти 55-57.....	55
Справа "Україна-Тюмень" проти України", заява № 22603/02, рішення від 22.11.2007, пункти 50, 51.....	55
Справа "Щокін проти України", заяви № 23759/03 та № 37943/06, рішення від 14.10.2010, пункт 56.....	56

Вступ

Відповідно до частини першої статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

На підставі Закону України "Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції" (далі – Закон про ратифікацію Конвенції) відбулася ратифікація Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), в результаті чого вона стала частиною національного законодавства України.

У пункті першому частини першої Закону про ратифікацію Конвенції зазначено, що: "Україна повністю визнає на своїй території дію статті 25 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання компетенції Європейської комісії з прав людини приймати від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб заяви на ім'я Генерального Секретаря Ради Європи про порушення Україною прав, викладених у Конвенції, та статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції".

Ратифікувавши Конвенцію та протоколи до неї, держава, передусім, зобов'язалася гарантувати кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, права і свободи, визначені Конвенцією та протоколами.

Відтак Україна також приєдналася до низки протоколів до Конвенції, зокрема до Протоколу № 16 від 02.10.2013 (ратифіковано із заявою Законом № 2156-VIII від 05.10.2017), згідно з частиною першою статті 1 якого Вищі судові установи Високої Договірної Сторони, як визначено відповідно до статті 10, можуть звертатися до Суду щодо надання консультативних висновків з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених Конвенцією або протоколами до неї.

За змістом заяви, зробленої Державою Україна в Законі № 2156-VIII від 05.10.2017, найвищим судом, визначеним для цілей пункту 1 статті 1 цього Протоколу, є Верховний Суд.

Крім того, 23.02.2006 був прийнятий Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", який покликаний регулювати відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ проти України.

Стаття 17 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" встановлює, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Згідно зі статтею 18 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" для цілей посилання на текст Конвенції суди використовують офіційний переклад Конвенції українською мовою (далі – переклад). Для цілей посилання на Рішення та ухвали Суду та на ухвали Комісії суди використовують переклади текстів рішень Суду та ухвал Комісії (далі –переклад), надруковані у виданні, передбаченому в статті 6 цього Закону. У разі відсутності перекладу Рішення та ухвали Суду чи ухвали Комісії суд користується оригінальним текстом. У разі виявлення мовної розбіжності між перекладом та оригінальним текстом суд користується оригінальним текстом. У разі виявлення мовної розбіжності між оригінальними текстами та/або в разі потреби мовного тлумачення оригінального тексту використовується відповідна практика Суду.

Відповідно до частини четвертої статті 11 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику ЄСПЛ як джерело права.

Отже, у зв'язку з ратифікацією Конвенції, протоколів до неї, прийняттям Верховною Радою України Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" та нової редакції ГПК України, господарським судам у здійсненні судочинства зі справ, віднесених до їх юрисдикції, слід застосовувати судові рішення та ухвали Суду з будь-якої справи, що перебувала в його провадженні.

Разом з тим, при застосуванні рішень ЄСПЛ як джерела права суд повинен, по-перше, чітко зазначати, яким правовим позиціям, викладеним у рішеннях ЄСПЛ, не відповідає розглядуване у конкретній справі питання, а по-друге, показати очевидний зв'язок між фактичними обставинами, в яких ЄСПЛ дійшов відповідного висновку, та справою, в якій вже український (господарський) суд застосовуватиме такий висновок.

За інформацією Української Гельсінської спілки з прав людини, викладеною в щорічному дослідженні практики національних судів "Precedent UA 2017", яке охоплює всі рішення українських судів і відслідковує, скільки серед них було релевантних (доречних) застосувань рішень ЄСПЛ, наразі спостерігається збільшення використання посилань на рішення Європейського Суду з прав людини українськими судами, що безперечно свідчить про збільшення рівня обізнаності українських суддів з практикою ЄСПЛ.

Беручи до уваги актуальність та важливість порушеного питання, в Касаційному господарському суді у складі Верховного Суду (далі – КГС) був здійснений огляд практики застосування суддями КГС рішень ЄСПЛ при прийнятті постанов за 2018 рік з метою розкриття та тлумачення практики ЄСПЛ в світлі національного законодавства, яке регулює господарські правовідносини, а також окреслення напрямів використання практики ЄСПЛ при розгляді справ господарського юрисдикції.

В результаті дослідження було встановлено, що усі судді КГС при прийнятті постанов за результатами розгляду конкретних справ посилаються на положення Конвенції та рішення ЄСПЛ, зокрема, при розгляді справ:

- у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно;
- у спорах, що виникають із земельних відносин;

- у спорах щодо захисту ділової репутації;
- у спорах щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- у спорах щодо застосування антимонопольного та конкурентного законодавства;
- у спорах щодо обігу цінних паперів;
- у спорах щодо корпоративних відносин;
- у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі;
- у спорах щодо приватизації майна;
- у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів (договорів);
- у спорах, щодо недоговірних зобов'язань;
- у спорах, щодо застосування природоохоронного законодавства;
- у спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їхніх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності;
- про банкрутство та у спорах з майновими вимогами до боржника;
- щодо оскарження рішень третейських судів та про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів;
- за скаргами на дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця;
- щодо розгляду процесуальних питань (відновлення пропущеного строку, сплата судового збору тощо).

Пропонується звернути увагу суддів на деякі критерії релевантності (нерелевантності) згадування практики ЄСПЛ, визначені авторами дослідження "Precedent UA 2017", а саме:

➤ рішення ЄСПЛ не просто згадується в загальному переліку разом з іншими рішеннями ЄСПЛ
➤ посилання на рішення ЄСПЛ відсилає до відповідного фрагменту рішення і дозволяє з'ясувати, які саме міркування ЄСПЛ мав на увазі суддя
➤ рішення не застосоване в шаблонний спосіб
➤ відповідний принцип не сформульований в національному законодавстві, тому посилання на рішення ЄСПЛ заповнює цю прогалину
➤ посилання на рішення ЄСПЛ суттєво впливає на вирішення справи на відміну від ситуації, коли справа була б вирішена так само і без посилання на рішення ЄСПЛ
➤ посилання на рішення ЄСПЛ використовується для вирішення ситуації, а не на поглиблення проблеми

➤ рішення ЄСПЛ:	
	✓ <i>стосується суті розглянутого питання і логічно пов'язане із аргументацією</i>
	✓ <i>використовується за подібних або порівняних обставин справи</i>
	✓ <i>є застосовним до ситуації, яка розглядається – і має логічний зв'язок із фактами справи</i>
	✓ <i>не є цитатою із роз'яснень вищих судів</i>
	✓ <i>не спотворює зміст відповідного фрагменту рішення ЄСПЛ і не вирване з контексту</i>

На сьогодні суддям надається можливість ознайомитися з усіма рішеннями ЄСПЛ безпосередньо мовою оригіналу на пошуковому сайті: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20>.

На цьому ж сайті можна переглянути переклади рішень ЄСПЛ іншими мовами (як офіційні, так і неофіційні).

Крім того, на сайті Міністерства юстиції України https://minjust.gov.ua/cat_9329 міститься перелік рішень ЄСПЛ щодо України з їх офіційним перекладом.

РОЗДІЛ І. СТАТТЯ 6 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ВІД 04.12.1950

«КОЖЕН МАЄ ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ І ПУБЛІЧНИЙ РОЗГЛЯД ЙОГО СПРАВИ УПРОДОВЖ РОЗУМНОГО СТРОКУ НЕЗАЛЕЖНИМ І БЕЗСТОРОННІМ СУДОМ, ВСТАНОВЛЕНИМ ЗАКОНОМ, ЯКИЙ ВИРІШИТЬ СПІР ЩОДО ЙОГО ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ЦИВІЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ...»

Справа "Běleš and Others v. the Czech Republic", заява № 47273/99, рішення від 12.11.2002, пункт 49

*** Суд уже неодноразово зазначав, що право на справедливий суд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, має тлумачитися з урахуванням верховенства права, одним з основних аспектів якого є принцип правової визначеності, який вимагає, щоб усі заявники мали ефективний засіб судового захисту, що дозволив би їм захищати свої громадянські права (див., серед інших органів, *Brumărescu v. Romania* [GC], № 28342/95, § 61, ECHR 1999- VII). Він також нагадує, що правила, які регулюють формальні заходи, які необхідно вжити, та строки, які мають бути дотримані при оскарженні, спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя та дотримання, зокрема, вищезазначеного принципу правової визначеності. У зв'язку з цим, згадані правила або спосіб їх застосування не повинні перешкоджати сторонам судового процесу використовувати наявні засоби правового захисту (див. *Miragall Escolano and Others v. Spain*, № 38366/97, 38688/97, 40777/98), 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41787/98 та 41509/98, §§ 33 та 36, ECHR 2000-I)

*/***/ авт. переклад з англійської/*

*"The Court has already stated on a number of occasions that the right to a fair trial, as guaranteed by Article 6 § 1 of the Convention, must be construed in the light of the rule of law, one of the fundamental aspects of which is the principle of legal certainty, which requires that all litigants should have an effective judicial remedy enabling them to assert their civil rights (see, among other authorities, *Brumărescu v. Romania* [GC], no. 28342/95, § 61, ECHR 1999-VII). It further reiterates that the rules governing the formal steps to be taken and the time-limits to be complied with in lodging an appeal are aimed at ensuring the proper administration of justice and compliance, in particular, with the aforementioned principle of legal certainty. That being so, the rules in question, or the manner in which they are applied, should not prevent litigants from using an available remedy (see *Miragall Escolano and Others v. Spain*, nos. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41787/98 and 41509/98, §§ 33 and 36, ECHR 2000-I)"*

- постанова КГС ВС від 09.02.2018 у справі № 917/776/17

- постанова КГС ВС від 15.05.2018 у справі № 925/330/17

Справа "Golder v. The United Kingdom", заява № 4451/70, рішення від 21.02.1975, пункти 35-36

На думку Суду, було б немислимим, щоб стаття 6 пункт перший містила детальний опис наданих сторонам процесуальних гарантій у цивільних справах і не захищала би в першу чергу те, що дає можливість практично користуватися такими гарантіями – доступу до суду. Такі характеристики процесу, як справедливість, публічність, динамізм, позбавляються сенсу, якщо немає самого судового розгляду. Все вищенаведене свідчить про те, що право доступу до правосуддя є одним із невід'ємних складових права, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції.

- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 41/131

- постанова КГС ВС від 22.08.2018 у справі № 918/135/18

Справа "Golder v. The United Kingdom", заява № 4451/70, рішення від 21.02.1975, пункт 38

... право на доступ до суду не є абсолютним...

- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 41/131

Справа "Bellet v. France", заява № 23805/94, рішення від 04.12.1995, пункт 36

Стаття 6 § 1 Конвенції містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права.

*/*** авт. переклад з англійської/*

The fact of having access to domestic remedies, only to be told that one's actions are barred by operation of law does not always satisfy the requirements of Article 6 para. 1 (art. 6-1). The degree of access afforded by the national legislation must also be sufficient to secure the individual's "right to a court", having regard to the principle of the rule of law in a democratic society. For the right of access to be effective, an individual must have a clear, practical opportunity to challenge an act that is an interference with his rights (see the de Geouffre de la Pradelle judgment previously cited, p. 43, para. 34).

- постанова КГС ВС від 13.08.2018 у справі № 33/323
- постанова КГС ВС від 11.09.2018 у справі № 910/22702/17
- постанова КГС ВС від 04.05.2018 у справі № 40/353-10
- постанова КГС ВС від 02.04.2018 у справі № 910/9026/13
- постанова КГС ВС від 10.08.2018 у справі № 911/589/17
- постанова КГС ВС від 31.05.2018 у справі № 918/1738/14
- постанова КГС ВС від 22.12.2018 у справа № 916/1216/18

Справа "Fayed v. The United Kingdom", заява № 17101/90, рішення від 21.09.1990, пункт 65

Справа "Ashingdane v. The United Kingdom", заява № 8225/78, рішення від 28.05.1985, пункт 57

... застосовані обмеження не можуть обмежувати чи зменшувати право доступу до суду таким чином або до такої міри, що порушується сама сутність права. Більш того, обмеження не входить у сферу застосування статті 6 § 1, якщо не переслідує «законну мету» і якщо відсутнє «пропорційне співвідношення між використаними засобами та переслідуваною метою ...

- постанова КГС ВС від 23.06.2018 у справі № 904/10035/17
- постанови КГС ВС від 22.03.2018 у справі № 01/500
- постанова КГС ВС від 11.04.2018 у справі № 904/7822/17
- постанова КГС ВС від 17.04.2018 у справі № 909/1056/15
- постанова КГС ВС від 24.04.2018 у справі № 905/1538/17
- постанова КГС ВС від 22.08.2018 у справі № 918/135/18
- постанова КГС ВС від 13.03.2018 у справі № 904/1246/17

Справа "Airey v. Ireland", заява № 6289/73, рішення від 09.10.1979, пункт 24

... Права, які гарантує Конвенція, повинні бути не теоретичними чи нереальними, а такими, що мають реальну силу і можуть бути здійснені на практиці (див., з необхідними змінами, рішення від 23 липня 1968 року в "Бельгійській мовній справі", серія А, N 6, с. 31, п. 3 в кінці та 4; згадане вище рішення у справі Голдера, с. 18, п. 35 в кінці; рішення Люедіка, Белкасема і Коча від 28 листопада 1978 року, серія А, N 29, с. 17-18, п. 42; а також рішення у справі Маркса від 13 червня 1979 року, серія

А, N 31, с. 15, п. 31). Особливо це стосується права доступу до суду з огляду на визначне місце, яке в демократичному суспільстві належить праву на справедливий судовий розгляд (рішення зі змінами у справі Делкорта від 17 січня 1970 року, серія А, N 11, с. 15, п. 25)...

The Convention is intended to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective (see, mutatis mutandis, the judgment of 23 July 1968 in the "Belgian Linguistic" case, Series A no. 6, p. 31, paras. 3 in fine and 4; the above-mentioned Golder judgment, p. 18, para. 35 in fine; the Luedicke, Belkacem and Koç judgment of 28 November 1978, Series A no. 29, pp. 17-18; para. 42; and the Marckx judgment of 13 June 1979, Series A no. 31, p. 15, para. 31). This is particularly so of the right of access to the courts in view of the prominent place held in a democratic society by the right to a fair trial (see, mutatis mutandis, the Delcourt judgment of 17 January 1970, Series A no. 11, p. 15, para. 25).

- постанова КГС ВС від 19.07.2018 у справі № 923/1151/15

Справа "Airey v. Ireland", заява № 6289/73, рішення від 09.10.1979, пункт 26

Стаття 6 § 1 не стверджує, що держава має забезпечувати безкоштовну правову допомогу у кожному спорі, що стосується «цивільних прав». ... завданням Конвенції є захист практичних та ефективних прав, у тому числі права на доступ до суду. Відповідно, стаття 6 § 1 іноді може зобов'язати державу надати правову допомогу, коли така допомога неминуча для ефективного доступу до Суду

- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14553/17

Справа «Пелевін проти України», заява № 24402/02, рішення від 20.05.2010, пункт 27

Суд зазначає, що держава, яка створює суди апеляційної чи касаційної інстанцій, має забезпечити, щоб особи, які відповідають перед законом, мали можливість користуватись всіма фундаментальними гарантіями статті 6 Конвенції в провадженнях у цих судах (див., наприклад, рішення у справі «Делкорт проти Бельгії» (Delcourt v. Belgium), від 17 січня 1970 року, пункт 25, Серія А, N 11). Суд повторює, що право на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним і може підлягати дозволеним за змістом обмеженням, зокрема, щодо умов прийнятності скарг. Такі обмеження не можуть зашкоджувати самій суті права доступу до суду, мають переслідувати легітимну мету, а також має бути обґрунтована пропорційність між застосованими засобами та поставленою метою (див., наприклад, рішення у справі «Ашінгдан проти Сполученого Королівства» (Ashingdane v. The United Kingdom), від 28 травня 1985 року, пункт 57, Серія А, N 93)

- постанова КГС ВС від 25.01.2018 у справі № 911/724/15
- постанова КГС ВС від 16.05.2018 у справі № 910/20378/16
- постанова КГС ВС від 19.06.2018 у справі № 905/2720/16
- постанова КГС ВС від 16.04.2018 у справі № 908/70/17
- постанова КГС ВС від 20.03.2018 у справі № 911/3014/17
- постанова КГС ВС від 23.06.2018 у справі № 921/184/16-г/10
- постанови КГС ВС від 22.03.2018 у справі № 01/500
- постанова КГС ВС від 21.03.2018 у справі № 909/415/14
- постанова КГС ВС від 05.04.2018 у справі № 905/1314/15
- постанова КГС ВС від 19.03.2018 у справі № 911/3011/17
- постанова КГС ВС від 30.05.2018 у справі № 910/9002/17
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 904/6369/17
- постанова КГС ВС від 27.03.2018 у справі № 916/2201/17
- постанова КГС ВС від 02.04.2018 у справі № 913/1070/16
- постанова КГС ВС від 13.02.2018 у справі № 905/974/17
- постанова КГС ВС від 30.03.2018 у справі № 910/16213/15

- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 910/14996/17
- постанова КГС ВС від 01.02.2018 у справі № 916/1727/17
- постанова КГС ВС від 14.05.2018 у справі № 908/835/17
- постанова КГС ВС від 21.11.2018 у справі № 904/2739/18
- постанова КГС ВС від 11.09.2018 у справі № 916/1461/16

Справа «Мельник проти України», заява № 23436/03, рішення від 28.03.2006, пункти 22-23

Суд нагадує, що право на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду (див. *Golder v. The United Kingdom*, рішення від 21 лютого 1975 року, серія А, N 18, с. 18, параграф 36), не є абсолютним; воно може бути обмеженим, особливо щодо умов прийнятності скарги. Тим не менше, право доступу до суду не може бути обмежено таким чином або у такій мірі, що буде порушена сама його сутність. Ці обмеження повинні мати законну мету та бути пропорційними між використаними засобами та досягнутими цілями (див. *v. France* рішення від 29 липня 1998 року, *Reports of Judgment and Decisions 1998-V*, с. 1867, параграф 37). Правила регулювання строків для подання скарги, безумовно, має на меті забезпечення належного відправлення правосуддя і дотримання принципу юридичної визначеності. Зацікавлені особи повинні розраховувати на те, що ці правила будуть застосовані. У той же час такі правила в цілому або їх застосування не повинні перешкоджати сторонам використовувати доступні засоби захисту. Суд підкреслює, що оскільки питання стосується принципу юридичної визначеності, це піднімає не лише проблему трактування правових норм у звичайному сенсі, а також і проблему недоцільного формулювання процесуальних вимог, яке може перешкоджати розгляду позову щодо суті, тим самим спричиняючи порушення права на ефективний судовий захист

- постанова КГС ВС від 10.04.2018 у справі № 910/5052/17
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 913/1037/15
- постанова КГС ВС від 22.02.2018 у справі № 34/3-8/160
- постанова КГС ВС від 10.04.2018 у справі № 908/1707/17
- постанова КГС ВС від 20.04.2018 у справі № 904/9682/13
- постанова КГС ВС від 17.05.2018 у справі № 6-29/17-2717-2011
- постанова КГС ВС від 27.03.2018 у справі № 910/4431/13
- постанова КГС ВС від 03.04.2018 у справі № 922/2644/14
- постанова КГС ВС від 25.04.2018 у справі № 902/706/17
- постанова КГС ВС від 14.06.2018 у справі № 910/1263/17
- постанова КГС ВС від 03.04.2018 у справі № 921/255/16-г/7

Справа «Мельник проти України», заява № 23436/03, рішення від 28.03.2006, пункт 30

Суд нагадує, що ретроспективність цивільного законодавства категорично не заборонено нормами Конвенції, і в даному випадку може бути застосоване (див. *mutatis mutandis*, N 8531/79, рішення Комісії від 10 березня 1981 року, *Decisions and Reports 23*, сс. 203 – 211). Тим не менше, коли питання стосується ефективного засобу правового захисту, цей засіб правового захисту має існувати з достатньою мірою певності (див. *Vorobyeva v. Ukraine*, згадана вище). У зв'язку з цим Суд дотримується думки, що застосування зворотного в часі цивільного процесуального законодавства порушуватиме принцип юридичної визначеності і буде несумісним з нормами закону, якщо він позбавляє особу доступу до засобів правового захисту, які мали б бути ефективними згідно положень п. 1 статті 35 Конвенції

- постанова КГС ВС від 06.02.2018 у справі № 908/837/17

Справа «Мушта проти України», заява № 8863/06, рішення від 18.11.2010, пункти 37-38

Суд нагадує, що право на суд, одним з аспектів якого є право на доступ до суду, не є абсолютним, воно за своїм змістом може підлягати обмеженням, особливо щодо умов прийнятності скарги на рішення. Однак такі обмеження не можуть обмежувати реалізацію цього права у такий спосіб або до такої міри, щоб саму суть права було порушено. Ці обмеження повинні переслідувати легітимну мету, та має бути розумний ступінь пропорційності між використаними засобами та поставленими цілями.

Норми, які регламентують строки подання скарг, безумовно, передбачаються для забезпечення належного відправлення правосуддя і дотримання принципу юридичної визначеності. Зацікавлені особи повинні розраховувати на те, що ці норми будуть застосовані. У той же час такі норми або їх застосування мають відповідати принципу юридичної визначеності та не перешкоджати сторонам використовувати наявні засоби

- постанова КГС ВС від 16.04.2018 у справі № 915/1265/15
- постанова КГС ВС від 14.11.2018 у справі № 904/270/17
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 913/1037/15
- постанова КГС ВС від 17.04.2018 у справі № 909/1085/16
- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/32340/15
- постанова КГС ВС від 23.01.2018 у справі № 911/4151/16
- постанова КГС ВС від 04.06.2018 у справі № 904/5629/17
- постанова КГС ВС від 03.04.2018 у справі № 910/5789/17
- постанова КГС ВС від 24.01.2018 у справі № 910/17048/17
- постанова КГС ВС від 20.04.2018 у справі № 904/9682/13
- постанова КГС ВС від 24.05.2018 у справі № 903/357/16
- постанова КГС ВС від 17.05.2018 у справі № 6-29/17-2717-2011
- постанова КГС ВС від 09.11.2018 у справі № 905/2454/16
- постанова КГС ВС від 03.04.2018 у справі № 922/2644/14
- постанова КГС ВС від 16.07.2018 у справі № 905/263/15
- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 904/7260/17
- постанова КГС ВС від 15.08.2018 у справі № 913/1204/16
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 916/3015/16
- постанова КГС ВС від 01.03.2018 у справі № 7/17-2087-2011
- постанова КГС ВС від 29.05.2018 у справі № 904/10429/14

Справа "Kreuz v. Poland", заява № 28249/95, рішення від 19.06.2001, пункт 53, 60

Право на суд» не є абсолютним. Воно може бути піддане обмеженням, дозволеним за змістом, тому що право на доступ до суду за самою своєю природою потребує регулювання з боку держави. Гарантуючи сторонам право доступу до суду для визначення їхніх «цивільних прав та обов'язків», пункт 1 статті 6 залишає державі вільний вибір засобів, що використовуватимуться для досягнення цієї мети, але в той час, коли Договірні держави мають можливість відхилення від дотримання вимог Конвенції щодо цього, остаточне рішення з дотримання вимог Конвенції залишається за Судом.

...

Суд постановляє, що вимога сплати зборів цивільними судами у зв'язку з поданням позовів, які вони мають розглянути, не може вважатися обмеженням права доступу до суду, яке є саме по собі таким, що суперечить пункту 1 статті 6 Конвенції. ... Однак Суд наголошує, що сума зборів, призначена у світлі конкретних обставин цієї справи, включаючи спроможність заявника її сплатити та стадію, на якій перебував розгляд справи на той момент, коли обмеження було накладено, є важливими чинниками при визначенні того, скористалася ця особа своїм правом доступу до суду чи ні та чи мала «розгляд судом

- постанова КГС ВС від 25.01.2018 у справі № 911/724/15
- постанова КГС ВС від 19.06.2018 у справі № 905/2720/16
- постанова КГС ВС від 12.04.2018 у справі № 910/17449/17
- постанова КГС ВС від 01.10.2018 у справі № 911/2119/16
- постанова КГС ВС від 12.03.2018 у справі № 904/7671/17
- постанова КГС ВС від 20.03.2018 у справі № 911/3014/17
- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14553/17
- постанова КГС ВС від 27.02.2018 у справі № 6/6
- постанова КГС ВС від 26.01.2018 у справі № 905/122/15
- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14499/17
- постанова КГС ВС від 19.03.2018 у справі № 911/3011/17
- постанова КГС ВС від 26.03.2018 у справі № 916/2153/17
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 904/6369/17
- постанова КГС ВС від 27.03.2018 у справі № 916/2201/17
- постанова КГС ВС від 21.12.2018 у справі № 904/7195/17
- постанова КГС ВС від 28.03.2018 у справі № 916/2188/17
- постанова КГС ВС від 01.02.2018 у справі № 916/1727/17
- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 904/7417/17
- постанова КГС ВС від 01.03.2018 у справі № 923/978/17
- постанова КГС ВС від 13.03.2018 у справі № 911/2503/17

Справа "Kreuz v. Poland", заява № 28249/95, рішення від 19.06.2001, пункт 59

... Суд ще раз нагадує, що він ніколи не виключав можливості того, що інтереси справедливого здійснення правосуддя можуть виправдовувати накладення фінансових обмежень на доступ особи до суду...

- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14553/17
- постанова КГС ВС від 21.02.2018 у справі № 916/4693/15

Справа «МПП «Голуб» проти України, заява № 6778/05, ухвала щодо прийнятності від 18.10.2005

Стосовно питання доступу до суду Суд повторює, що процедурні гарантії, закріплені статтею 6, гарантують кожному право подання скарги щодо його прав та обов'язків цивільного характеру до суду чи органу правосуддя. Таким чином, втілюється право на звернення до суду, одним із аспектів якого є право доступу, тобто право розпочати провадження у судах з цивільних питань (див. справу «Голдер проти Сполученого Королівства», рішення від 21 лютого 1975 року, Серія А N 18, ст. 13-18, п. 28-36). Суд наголошує, що право на звернення до суду, одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним; воно може бути обмеженим, особливо щодо умов прийнятності скарги, оскільки за своєю природою це право вимагає регулювання з боку держави, яка щодо цього користується певними межами самостійного оцінювання. Проте, право доступу до суду не може бути обмежено таким чином або у такій мірі, що буде порушена сама його сутність. Ці обмеження не будуть сумісними з п. 1 статті 6, якщо вони не мають легітимну мету та не є пропорційними між використаними засобами та досягнутими цілями (див., між інших джерел, рішення у справі Brulla Gomez de la Torre v. Spain від 19 грудня 1997 року, п. 33)

- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 41/131

Справа «Наталя Михайленко проти України», заява № 49069/11, рішення від 30.05.2013, пункт 31

Право на доступ до суду не є абсолютним та може підлягати обмеженням; вони дозволяються опосередковано, оскільки право на доступ до суду «за своєю природою потребує регулювання державою, регулювання, що може змінюватися у часі та місці відповідно до потреб та ресурсів суспільства та окремих осіб» (див. рішення від 28 травня 1985 року у справі «Ешингдейн проти Сполученого Королівства» (*Ashingdane v. The United Kingdom*), п. 57, Series A № 93). Встановлюючи такі правила, Договірна держава користується певною свободою розсуду. Тим не менш, обмеження, що застосовуються, не повинні обмежувати доступ, що залишається для особи, у такий спосіб або у такою мірою, щоб сама суть права була порушена. Більш того, обмеження не відповідає пункту 1 статті 6 Конвенції, якщо воно не переслідує легітимну ціль та якщо немає розумного співвідношення між засобами, що застосовуються, та ціллю, якої прагнуть досягти (див. там же; див. також серед багатьох інших джерел рішення у справі «Кордова проти Італії» (№1) (*Cordova v. Italy* (no. 1)), заява № 40877/98, п. 54, ECHR 2003-I та повторення відповідних принципів у рішенні від 21 вересня 1994 року у справі «Фаєд проти Сполученого Королівства» (*Fayed v. The United Kingdom*), п. 65, Series A № 294-B)

- постанова від 29.11.2018 у справі № 904/710/18
- постанова від 19.06.2018 у справі № 905/2720/16
- постанова від 20.03.2018 у справа № 911/3014/17
- постанова від 02.04.2018 у справі № 904/6897/17
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/14499/17
- постанова від 19.03.2018 у справі № 911/3011/17
- постанова від 20.04.2018 у справі № 914/2583/15
- постанова від 11.04.2018 у справі № 904/7822/17
- постанова від 13.02.2018 у справі № 905/974/17
- постанова від 30.03.2018 у справі № 910/16213/15
- постанова від 14.03.2018 у справі № 910/14996/17
- постанова від 01.02.2018 у справі № 916/1727/17
- постанова від 14.05.2018 у справі № 908/835/17
- постанова від 21.11.2018 у справі № 904/2739/18
- постанова від 11.09.2018 у справі № 916/1461/16

Справа "Brualla Gómez De La Torre v. Spain", заява № 26737/95, рішення від 19.12.1997, пункт 33

Суд повторює, що «право на суд», одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним; воно підлягає обмеженням, дозволеним шляхом імплікації, зокрема, якщо це стосується умов прийнятності апеляції, оскільки за своїм характером це потребує регулювання держави, яка користується певною свободою розсуду у зв'язку з цим. Проте такі обмеження не повинні обмежувати або зменшувати доступ, що залишається для особи, у такий спосіб або у такою мірою, щоб сама суть права була порушена; нарешті, таке обмеження не відповідає пункту 1 статті 6 Конвенції, якщо воно не переслідує легітимну ціль та якщо немає розумного співвідношення між засобами, що застосовуються, та ціллю, якої прагнуть досягти

- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14553/17

Справа "Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. The United Kingdom", заява № 20390/92, рішення від 10.07.1998, пункт 72

ЄСПЛ підкреслює, що обмеження, накладене на доступ до суду, буде несумісним із п. 1 ст. 6 Конвенції, якщо воно не переслідує законної мети або коли не існує розумної пропорційності між застосованими засобами та законністю цілі, якої прагнуть досягти

Справа "Stankov v. Bulgaria", заява № 68490/01, рішення від 12.06.2007, пункт 57

При цьому, ЄСПЛ в якості «законної мети» визнає, зокрема, фінансування функціонування органів судової влади та дія в якості стримуючого фактору від легковажних позовів

- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 910/14553/17

Справа «Буланов та Купчик проти України», заяви № № 7714/06, 23654/08, від 09.12.2010, пункт 36

Суд нагадує, що пункт 1 статті 6 Конвенції гарантує кожному право звернутися до суду з будь-якою вимогою щодо своїх цивільних прав та обов'язків. У такий спосіб здійснюється «право на суд», яке відповідно до практики Суду включає не тільки право ініціювати провадження, але й право отримати «вирішення» спору судом (див., наприклад, рішення у справі «Кутій проти Хорватії» (Kutić v. Croatia), N 48778/99, пункт 25, ECHR 2002-II)

- постанова КГС ВС від 15.02.2018 у справі № 910/18739/16

- постанова КГС ВС від 11.12.2018 у справі № 18/667/11

- постанова КГС ВС від 02.05.2018 у справі № 12/58/09

- постанова КГС ВС від 11.06.2018 у справі № 916/613/17

- постанова КГС ВС від 14.03.2018 у справі № 910/10197/17

Справа "Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany", заява № 42527/98, рішення від 12.07.2001, пункти 43-44

По-перше, Суд нагадує, що пункт 1 статті 6 гарантує кожному право на можливість учинення в суді чи органі з розгляду скарг будь-якого позову стосовно його цивільних прав та обов'язків. У такий спосіб ця стаття передбачає «право на суд», з якого право доступу, тобто право вчиняти позов у суді з цивільних справ, становить лише один аспект (див. рішення у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» (Golder v. The United Kingdom) від 21 лютого 1975 року, серія А, № 18, с. 18, п. 36, та у справі «Вайт і Кеннеді проти Німеччини» (Waite and Kennedy v. Germany) [GC], № 26083/94, п. 50, ECHR1999-I).

Право на доступ до суду, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, не є абсолютним і може підлягати обмеженню; такі обмеження допускаються з огляду на те, що за своїм характером право доступу потребує регулювання з боку держави. У цьому відношенні Високі Договірні Сторони користуються певними межами свободи розсуду, хоча остаточне рішення про те, чи було дотримано вимог Конвенції, має виносити Суд. Суд повинен переконатися, що застосовані обмеження не звужують чи не зменшують залишені особі можливості доступу до суду в такий спосіб або до такої міри, що це вже спотворює саму суть цього права. Крім того, обмеження суперечитиме пункту 1 статті 6, якщо воно не ставить законної мети і якщо не забезпечено відповідного пропорційного співвідношення між застосованими засобами та поставленою метою (див. згадане вище рішення у справі «Вайт і Кеннеді проти Німеччини», п. 59; рішення у справі «Т. Р. та К. М. проти Сполученого Королівства» (T.P. and K.M. v. The United Kingdom) [GC], № 28945/95, п. 98, ECHR 2001; а також у справі «Z. Та інші проти Сполученого Королівства» (Z. And Others v. The United Kingdom) [GC], № 29392/95, п. 93, ECHR 2001). Якщо дане обмеження відповідає таким принципам, то воно не становить порушення статті 6.

- постанова КГС ВС від 15.02.2018 у справі № 910/18739/16

- постанова КГС ВС від 12.03.2018 у справі № 902/575/15

Справа «Красношапка проти України», заява № 23786/02 , рішення від 30.11.2006, пункт 51

... Суд нагадує, що роль національних судів полягає у швидкому та ефективному розгляді справ...

- постанова КГС ВС від 06.02.2018 у справі № 908/837/17
- постанова КГС ВС від 29.08.2018 у справі № 917/1587/17
- постанова КГС ВС від 20.03.2018 у справі № 910/4499/16
- постанова КГС ВС від 03.08.2018 у справі № 905/3375/15
- постанова КГС ВС від 19.04.2018 у справі № 910/25520/13
- постанова КГС ВС від 04.05.2018 у справі № 910/12499/17
- постанова КГС ВС від 04.12.2018 у справі № 908/2558/17
- постанова КГС ВС від 18.04.2018 у справі № 904/6152/16
- постанова КГС ВС від 16.04.2018 у справі № 910/4218/17
- постанова КГС ВС від 20.02.2018 у справі № 910/6450/17

Справа «Смірнова проти України», заява № 36655/02, рішення від 08.11.2005, пункти 66, 69

Обов'язок швидкого здійснення правосуддя покладається, в першу чергу, на відповідні державні судові органи. Розумність тривалості судового провадження оцінюється в залежності від обставин справи та з огляду на складність справи, поведінки сторін, предмету спору. Нездатність суду ефективно протидіяти недобросовісно створюваним учасниками справи перепонам для руху справи є порушенням частини 1 статті 6 даної Конвенції

- постанова КГС ВС від 06.11.2018 у справі № 910/3435/17
- постанова КГС ВС від 29.08.2018 у справі № 917/1587/17
- постанова КГС ВС від 20.03.2018 у справі № 910/4499/16
- постанова КГС ВС від 08.11.2018 у справі № 910/14822/17
- постанова КГС ВС від 03.08.2018 у справі № 905/3375/15
- постанова КГС ВС від 15.03.2018 у справі № 906/1765/15
- постанова КГС ВС від 19.04.2018 у справі № 910/25520/13
- постанова КГС ВС від 04.05.2018 у справі № 910/12499/17
- постанова КГС ВС від 05.04.2018 у справі № 904/8122/17
- постанова КГС ВС від 05.03.2018 у справі № 910/4129/17
- постанова КГС ВС від 04.12.2018 у справі № 908/2558/17
- постанова КГС ВС від 19.11.2018 у справі № 914/70/18
- постанова КГС ВС від 18.04.2018 у справі № 904/6152/16
- постанова КГС ВС від 16.04.2018 у справі № 910/4218/17
- постанова КГС ВС від 12.12.2018 у справі № 910/10572/17
- постанова КГС ВС від 20.02.2018 у справі № 910/6450/17

Справа "Unión Alimentaria Sanders SA v. Spain", заява № 11681/85, рішення від 07.07.1989, пункт 35

Передбачене ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод право особи на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку кореспондується з обов'язком добросовісно користуватися наданими законом процесуальними правами, утримуватись від дій, що зумовлюють затягування судового процесу, та вживати надані процесуальним законом заходи для скорочення періоду судового провадження

- постанова від 06.02.2018 у справі № 908/837/17
- постанова від 07.02.2018 у справі № 5023/1305/12

- постанова від 27.02.2018 у справі № 910/15440/17
- постанова від 26.01.2018 у справі № 32/177
- постанова від 22.02.2018 у справі № 910/13356/17
- постанова від 18.06.2018 у справі № 909/255/15
- постанова від 25.05.2018 у справі № 925/125/14
- постанова від 24.05.2018 у справі № 903/357/16
- постанова від 19.12.2018 у справі № 910/7250/18
- постанова від 22.05.2018 у справі № 904/8648/17
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/14169/16
- постанова від 27.06.2018 у справі № 922/1676/15
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/4218/17
- постанова від 11.09.2018 у справі № 910/9555/16

Справа «Трофимчук проти України», заява № 4241/03, рішення від 28.10.2010, пункт 54

... Суд повторює, що, хоча пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, це не може розумітись як вимога детально відповідати на кожен довод (див. рішення у справі «Гарсія Руїз проти Іспанії» (Garcia Ruiz v. Spain), заява № 30544/96, п. 26, ECHR 1999-1).

- постанова від 22.02.2018 у справі № 911/1328/16
- постанова від 13.06.2018 у справі № 910/15540/16
- постанова від 23.05.2018 у справі № 5028/21/396
- постанова від 03.05.2018 у справі № 902/215/17
- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/1044/13-г
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/11726/17
- постанова від 20.11.2018 у справі № 926/329/17
- постанова від 15.02.2018 у справі № 910/5702/17
- постанова від 22.05.2018 у справі № 922/2573/17
- постанова від 10.05.2018 у справі № 910/7421/17
- постанова від 07.08.2018 у справі № 925/1584/17
- постанова від 11.12.2018 у справі № 182/126-98/3/14/18
- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/5909/17
- постанова від 21.05.2018 у справі № 920/99/17
- постанова від 25.06.2018 у справі № 909/269/17
- постанова від 18.12.2018 у справі № 905/301/18
- постанова від 27.11.2018 у справі № 917/493/18
- постанова від 20.06.2018 у справі № 908/2905/16
- постанова від 16.05.2018 у справі № 908/809/17
- постанова від 12.06.2018 у справі № 916/3318/16

Справа «Трофимчук проти України», заява № 4241/03, рішення від 28.10.2010, пункт 50

Суд повторює, що оцінка доказів є компетенцією національних судів і Суд не піднімає власною точкою зору щодо фактів оцінку, яку їм було надано в межах національного провадження. Крім того, гарантуючи право на справедливий судовий розгляд, стаття 6 Конвенції в той же час не встановлює жодних правил щодо допустимості доказів або їх оцінки, що є предметом регулювання в першу чергу національного законодавства та оцінки національними судами (див. рішення від 27 жовтня 1993 року у справі «Домбо Бееер В. В. Проти Нідерландів», п. 31, Series A, N 274).

- постанова від 29.03.2018 у справі № 910/6986/17

Справа «Серявін та інші проти України», заява № 4909/04, рішення від 10.02.2010, пункт 58

Суд повторює, що згідно з його усталеною практикою, яка відображає принцип, пов'язаний з належним здійсненням правосуддя, у рішеннях судів та інших органів з вирішення спорів мають бути належним чином зазначені підстави, на яких вони ґрунтуються. Хоча пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення (див. рішення у справі «Руїс Торіа проти Іспанії» (Ruiz Torija v. Spain) від 9 грудня 1994 року, серія А, N 303-А, п. 29). Хоча національний суд має певну свободу розсуду щодо вибору аргументів у тій чи іншій справі та прийняття доказів на підтвердження позицій сторін, орган влади зобов'язаний виправдати свої дії, навівши обґрунтування своїх рішень (див. рішення у справі «Суомінен проти Фінляндії» (Suominen v. Finland), N 37801/97, п. 36, від 1 липня 2003 року). Ще одне призначення обґрунтованого рішення полягає в тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті. Крім того, вмотивоване рішення дає стороні можливість оскаржити його та отримати його перегляд вищестоящою інстанцією. Лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватись публічний контроль здійснення правосуддя (див. рішення у справі «Гірвісаарі проти Фінляндії» (Hirvisaari v. Finland), N 49684/99, п. 30, від 27 вересня 2001 року).

- постанова від 24.07.2018 у справі № 907/609/17
- постанова від 23.05.2018 у справі № 5028/21/396
- постанова від 18.04.2018 у справі № 922/312/17
- постанова від 03.05.2018 у справі № 902/215/17
- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/1044/13-г
- постанова від 06.06.2018 у справі № 17/05/5026/275/2012
- постанова від 27.03.2018 у справі № 908/284/17
- постанова від 22.03.2018 у справі № 916/325/17
- постанова від 12.04.2018 у справі № 910/23064/16
- постанова від 22.05.2018 у справі № 922/2573/17
- постанова від 29.08.2018 у справі № 910/11257/17
- постанова від 02.04.2018 у справі № 916/1141/17
- постанова від 20.08.2018 у справі № 905/2464/17
- постанова від 15.05.2018 у справі № 924/635/17
- постанова від 19.06.2018 у справі № 904/830/13-г
- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/5909/17
- постанова від 21.05.2018 у справі № 920/99/17
- постанова від 10.12.2018 у справі № 910/11962/17
- постанова від 28.11.2018 у справі № 914/31/18
- постанова від 16.05.2018 у справі № 904/3724/17
- постанова від 29.03.2018 у справі № 910/6986/17
- постанова від 24.05.2018 у справі № 922/2212/17
- постанова від 12.06.2018 у справі № 916/3318/16

Справа «Проніна проти України», заява № 63566/00, рішення від 18.07.2006, пункт 23

Суд нагадує, що п. 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди давати обґрунтування своїх рішень, але це не може сприйматись як вимога надавати детальну відповідь на кожен аргумент. Межі цього обов'язку можуть бути різними в залежності від характеру рішення. Крім того, необхідно брати до уваги, між іншим, різноманітність аргументів, які сторона може представити в суд, та відмінності, які існують у державах-учасниках, з огляду на положення законодавства, традиції, юридичні висновки, викладення та формулювання рішень. Таким чином, питання, чи виконав суд свій обов'язок щодо подання обґрунтування, що впливає зі статті 6 Конвенції, може бути визначено тільки у світлі

конкретних обставин справи (див. «Руїз Торія проти Іспанії» (Ruiz Toriya v. Spaine), рішення від 09.12.94 р., Серія А, N 303-А, параграф 29).

- постанова від 22.08.2018 у справі № 910/4320/17
- постанова від 22.12.2018 у справі № 904/2961/18
- постанова від 17.10.2018 у справі № 916/2675/15
- постанова від 20.03.2018 у справі № 914/3795/14
- постанова від 05.12.2018 у справі № 911/3880/15
- постанова від 20.09.2018 у справі № 910/21218/17
- постанова від 04.12.2018 у справі № 31/160(29/170(6/77-5/100)
- постанова від 27.03.2018 у справі № 904/6881/17
- постанова від 11.12.2018 у справі № 910/933/18
- постанова від 19.04.2018 у справі № 910/4050/17
- постанова від 11.05.2018 у справі № 916/509/17
- постанова від 17.07.2018 у справі № 910/6356/16
- постанова від 13.06.2018 у справі № 910/13169/16
- постанова від 18.12.2018 у справі № 905/130/18
- постанова від 30.07.2018 у справі № 23/100-12

Справа "Ruiz Torija v. Spain", заява № 18390/91, рішення від 09.12.1994, пункт 29

... Хоча п. 1 ст. 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, цей обов'язок не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною, залежно від характеру рішення

- постанова від 11.07.2018 у справі № 904/3374/15
- постанова від 25.04.2018 у справі № 922/4509/16
- постанова від 15.03.2018 у справі № 904/1183/17
- постанова від 11.12.2018 у справі № 917/771/17
- постанова від 13.03.2018 у справі № 910/18789/16
- постанова від 26.04.2018 у справі № 927/81/16
- постанова від 20.06.2018 у справі № 922/2187/16

Справа "Suominen v. Finland", заява № 37801/97, рішення від 01.07.2003, пункт 36

Національний суд має певну свободу розсуду щодо вибору аргументів у тій чи іншій справі та прийняття доказів на підтвердження позицій сторін, проте зобов'язаний виправдати свої дії, навівши обґрунтування своїх рішень

- постанова від 08.05.2018 у справі № 915/112/15
- постанова від 15.03.2018 у справі № 904/1183/17
- постанова від 01.02.2018 у справі № 910/8976/17
- постанова від 18.04.2018 у справі № 904/8351/16
- постанова від 31.05.2018 у справі № 923/913/17
- постанова від 20.12.2018 у справі № 924/70/18
- постанова від 01.06.2018 у справі № 904/8478/16

Справа "Hirvisaari v. Finland", заява № 49684/99, рішення від 27.09.2001, пункт 30

... Ще одне призначення обґрунтованого рішення полягає в тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті. Крім того, вмотивоване рішення дає стороні можливість оскаржити його та отримати його перегляд вищестоящою інстанцією. Лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватись публічний контроль здійснення правосуддя

- постанова від 21.11.2018 у справі № 01/1720
- постанова від 30.05.2018 у справі № 922/2017/17
- постанова від 07.02.2018 у справі № 910/5444/17
- постанова від 27.02.2018 у справі № 908/1616/16
- постанова від 15.03.2018 у справі № 904/1183/17
- постанова від 01.02.2018 у справі № 910/8976/17
- постанова від 18.04.2018 у справі № 904/8351/16
- постанова від 13.03.2018 у справі № 904/6226/18
- постанова від 31.05.2018 у справі № 923/913/17
- постанова від 20.12.2018 у справі № 924/70/18
- постанова від 20.06.2018 у справі № 922/2187/16
- постанова від 07.11.2018 у справі № 916/2987/17

Справа "Olujic v. Croatia", заява № 22330/05, рішення від 05.02.2009, пункт 77

Суд повторює, що хоча ст. 6 Конвенції й гарантує право на справедливий судовий розгляд, у ній не викладено правил прийнятності доказів чи способів їх оцінювання, що належать до сфери регулювання національного законодавства та національних судів (див. рішення: від 12 липня 1988 р. у справі «Шенк проти Швейцарії», пункти 45 – 46; від 21 січня 1999 р. у справі «Гарсія Руїз проти Іспанії» [ВП], заява N 30544/96, п. 28). Так само національні органи влади, і, зокрема суди, в першу чергу повноважні тлумачити національне законодавство, і Суд не намагатиметься замінити їх тлумачення своїм, якщо у справі не спостерігатиметься свавільне тлумачення. Цей принцип діє і щодо застосування процесуальних норм щодо виклику свідків сторонами (див. рішення від 15 червня 2004 р. у справі «Таммінен проти Фінляндії», заява N 40847/98, п. 38). У зв'язку з цим Суд ще раз повторює, що він не уповноважений замінювати своєю оцінку фактичних обставин, зроблену національними судовими органами. Проте відповідно до прецедентної практики Суду вимога справедливості судового розгляду включає спосіб, у який було отримано та представлено докази. Завдання Суду – установити, чи провадження в цілому, включно зі способом отримання і представлення доказів, було справедливим у розумінні п. 1 ст. 6 Конвенції (див. рішення від 27 жовтня 1993 р. у справі «Домбо Беер V.V. проти Нідерландів», п. 31).

- постанова від 29.03.2018 у справі № 910/6986/17

Справа "Olujic v. Croatia", заява № 22330/05, рішення від 05.02.2009, пункт 82

...навіть якщо національний суд володіє певною межею розсуду, віддаючи перевагу тим чи іншим доводам у конкретній справі та приймаючи докази на підтримку позицій сторін, суд зобов'язаний мотивувати свої дії та рішення...

- постанова від 07.02.2018 у справі № 910/5444/17
- постанова від 18.04.2018 у справі № 904/8351/16
- постанова від 24.04.2018 у справі № 910/6277/16
- постанова від 10.07.2018 у справі № 904/7520/16
- постанова від 20.12.2018 у справі № 924/70/18

Справа «Мала проти України», заява № 4436/07, рішення від 03.07.2014, пункт 48

Ключовим для концепції справедливого розгляду справи як у цивільному, так і кримінальному провадженні є те, щоб скаргник не був позбавлений можливості ефективно представляти свою справу в суді та мав змогу нарівні із протилежною стороною користуватися правами, передбаченими принципом рівності сторін (див. рішення у справі «Стіл та Морріс проти Сполученого Королівства» (Steel and Morris v. The United Kingdom), заява № 68416/01, п. 59, ECHR 2005-II). Принцип рівності сторін вимагає «справедливого балансу між сторонами», і кожній стороні має бути надано відповідну можливість для представлення своєї справи в умовах, що не ставлять її у суттєво невігідне становище порівняно з її опонентом (див. рішення від 26 травня 2009 року у справі «Бацаніна проти Росії» (Batsanina v. Russia), заява № 3932/02, п. 22). Більше того, принцип справедливості, закріплений у статті 6 Конвенції, порушується, якщо національні суди ігнорують конкретний, доречний та важливий довід, наведений заявником (див. рішення у справах «Проніна проти України» (Pronina v. Ukraine), заява № 63566/00, п. 25, від 18 липня 2006 року, та «Нечипорук і Йонкало проти України» (Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine), заява № 42310/04, п. 280, від 21 квітня 2011 року).

- постанова від 14.06.2018 у справі № 910/1305/15-г
- постанова від 22.05.2018 у справі № 910/8558/17
- постанова від 21.02.2018 у справі № 904/6066/17
- постанова від 27.03.2018 у справі № 910/15634/16
- постанова від 15.02.2018 у справі № 910/23414/16
- постанова від 04.05.2018 у справі № 910/14212/17
- постанова від 23.01.2018 у справі № 904/6517/17
- постанова від 03.07.2018 у справі № 910/7708/17
- постанова від 19.12.2018 у справі № 910/22878/17
- постанова від 07.11.2018 у справі № 916/2987/17

Справа «Мала проти України», заява № 4436/07, рішення від 03.07.2014, пункт 49

... згідно з практикою Суду, яка відображає принцип належного здійснення правосуддя, у рішеннях судів та органів, що вирішують спори, має бути належним чином викладено підстави, на яких вони ґрунтуються. Обсяг цього обов'язку щодо обґрунтування рішення може бути різним залежно від характеру самого рішення і має визначатись з урахуванням обставин відповідної справи (див. вищенаведене рішення у справі «Гарсія Руїс проти Іспанії» (Garsia Ruiz v. Spain), п. 26 із подальшими посиланнями).

- постанова від 07.02.2018 у справі № 910/5444/17
- постанова від 24.04.2018 у справі № 910/307/17
- постанова від 13.03.2018 у справі № 904/6226/18
- постанова від 05.06.2018 у справі № 905/2667/17
- постанова від 25.05.2018 у справі № 914/1438/17
- постанова від 27.06.2018 у справі № 905/2664/17

Справа "Лопушанський проти України", заява № 27793/08, рішення від 02.02.2017, пункти 64-69

64. Суд нагадує, що стаття 6 Конвенції гарантує не право бути особисто присутнім у судовому засіданні під час розгляду цивільної справи, а більш загальне право ефективно представляти свою справу в суді та нарівні з протилежною стороною користуватися правами, передбаченими принципом рівності сторін. Пункт 1 статті 6 Конвенції надає Державам можливість на власний розсуд обирати засоби гарантування цих прав сторонам провадження. Отже, питання особистої присутності, форми здійснення судового розгляду, усної чи письмової, а також представництва у суді є взаємопов'язаними та мають аналізуватися у більш ширшому контексті «справедливого суду», гарантованого статтею 6

Конвенції. Суд повинен встановити, чи було надано заявнику, стороні цивільного провадження, розумну можливість ознайомитися з зауваженнями або доказами, наданими іншою стороною, та представити свою справу в умовах, що не ставлять його у явно гірше становище порівняно з опонентом протилежною стороною. З точки зору Конвенції заявник не має доводити, що його відсутність у судовому засіданні підірвала справедливість провадження або вплинула на його результат, оскільки така вимога позбавила б змісту гарантії статті 6. Нарешті, Суд нагадує, що при вирішенні питання щодо справедливості провадження у цілях статті 6 Конвенції, він повинен розглянути провадження в цілому, в тому числі рішення апеляційного суду (див. рішення у справі «Ганкін та інші проти Росії» (Gankin and Others v. Russia), заява № 2430/06 та наступні, п. 25, від 31 травня 2016 року, в якому містяться інші численні посилання на усталену практику).

65. Суд також встановлював, що статтю 6 Конвенції не можна тлумачити як таку, що встановлює певну форму вручення судової пошти (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Орамс проти Кіпру» (Orams v. Cyprus), заява № 27841/07, від 10 червня 2010 року). Від національних органів влади також не вимагається забезпечення бездоганного функціонування поштової системи (див. рішення у справі «Загородніков проти України» (Zagorodnikov v. Russia), заява № 66941/01, п. 31, від 07 червня 2007 року). Проте вимогу щодо рівності сторін було б позбавлено змісту, якби сторону провадження не було повідомлено про судові засідання у спосіб, який дав би їй можливість взяти участь у ньому, якщо він або вона вирішить скористатися встановленим національним законодавством правом з'явитися у судові засідання (див. зазначене рішення у справі «Загородніков» (Zagorodnikov), п. 30).

66. Повертаючись до цієї справи, Суд зазначає, що зазначене цивільне провадження розглядалось у трьох інстанціях, при цьому суд другої інстанції мав розглянути справу як щодо фактів, так і щодо права, а суд касаційної інстанції щодо питань права. Отже, заявник мав бути забезпечений можливістю надати апеляційному суду усне пояснення щодо моральної шкоди, завданої його триманням під вартою в умовах страждань і тривоги. Необхідність заслухати його була обумовлена особистим характером події, що з ним сталася, а також необхідністю встановити суму відшкодування шкоди (див. для порівняння рішення у справі «Гьоч проти Турції» (Göç v. Turkey), заява № 36590/97, п. 51, ECHR 2002-V).

67. Суд зауважує, що згідно з Цивільним процесуальним кодексом України апеляційний суд повинен був повідомити заявника про судові засідання завчасно рекомендованим листом. Крім того, суд мав відкласти розгляд справи з огляду на відсутність заявника, а також відсутність будь-яких доказів того, що він належним чином був сповіщений про судові засідання (див. п. 21). Цього не було зроблено. Таким чином, Суд не переконаний ані в тому, що апеляційний суд Миколаївської області виконав свій обов'язок забезпечити присутність заявника у судовому засіданні (див. для порівняння рішення у справі «Мокрушина проти Росії» (Mokrushina v. Russia), заява № 23377/02, п. 21, від 05 жовтня 2006 року та «Слюсар проти України» (Slyusar v. Ukraine), заява № 34361/06, пп. 32-34, від 08 березня 2012 року), ані в тому, що заявник мав можливість надати свої зауваження щодо апеляційних скарг відповідачів, отримані ним занадто пізно.

68. Зазначений вище недолік апеляційного провадження міг виправити суд касаційної інстанції, оскільки Верховний Суд, з огляду на серйозність порушення, повинен був скасувати відповідне рішення та направити справу на новий розгляд (див. п. 20). Хоча заявник звернув увагу суду касаційної інстанції на це питання у своїй скарзі, її було відхилено без надання жодного обґрунтування (див. пп. 18 та 19).

69. Отже, Суд вважає, що у цій справі не було дотримано принципу рівності сторін, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції.

- постанова від 12.07.2018 у справі № 910/24473/16

- постанова від 21.11.2018 у справі № 924/1249/16

Справа «Надточій проти України», заява № 7460/03, рішення від 15.05.2008, пункт 26

Суд нагадує, що принцип рівності сторін - один із складників ширшої концепції справедливого судового розгляду - передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом (див., серед інших рішень та *mutatis mutandis*, "Кресс проти Франції" (*Kress v. France*), [GC], no. 39594/98, п. 72, ECHR 2001-VI; "Ф.С.Б. проти Італії" (*F.C.B. v. Italy*), рішення від 28 серпня 1991 року, Серія А no. 208-B, п. 33; "Т. проти Італії" (*T. v. Italy*), рішення від 12 жовтня 1992 року, Серія А no. 245-C, п. 26; та "Кайя проти Австрії" (*Kaya v. Austria*), no. 54698/00, п. 28, від 8 червня 2006 року).

- постанова від 11.09.2018 у справі № 921/1061/15-г/6

Справа «Гурепка проти України» (№ 2), заява № 38789/04, рішення від 08.04.2010, пункт 23

Суд нагадує, що принцип рівності сторін - один із складників ширшої концепції справедливого судового розгляду - передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом (див. рішення у вищезгаданій справі "Надточій проти України" (*Nadtochiy v. Ukraine*), п. 26, з подальшими посиланнями).

- постанова від 11.09.2018 у справі № 921/1061/15-г/6

Справа «Салов проти України», заява № 65518/01, рішення від 06.09.2005, пункт 87

Суд повторює, що принцип рівності сторін у процесі є лише одним з елементів більш широкого поняття справедливого судового розгляду, яке також включає фундаментальний принцип змагальності процесу (див. *Ruiz-Mateos v. Spain*, рішення від 23 червня 1993 р., Серія А, N 262, с. 25, параграф 63). Більш того, принцип рівності сторін у процесі - у розумінні "справедливого балансу" між сторонами - вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво не вигідне становище відносно другої сторони (див. *Dombo Beheer B. V. v. the Netherlands*, рішення від 27 жовтня 1993 р., серія А, N 274, с. 19, параграф 33 та *Ankerl v. Switzerland*, рішення від 23 жовтня 1996 р., Reports 1996-V, стор. 1567-68, параграф 38). Принцип змагальності процесу означає, що кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитися з усіма доказами та зауваженнями, наданими іншою стороною, і відповісти на них (див. рішення у справі *Ruiz-Mateos*, наведене вище, с. 25, параграф 63).

- постанова від 12.07.2018 у справі № 910/24473/16

Справа "Nadjianastassiou v. Greece", заява № 12945/87, рішення від 16.12.1992, пункт 33

... національні суди повинні зазначити з достатньою ясністю підстави, на яких ґрунтується їхнє рішення, що, серед іншого, дає стороні можливість ефективно скористатися наявним у неї правом на апеляцію...

- постанова від 29.08.2018 у справі № 911/11111/15

- постанова від 22.03.2018 у справі № 916/325/17

- постанова від 30.10.2018 у справі № 923/1536/15

- постанова від 11.05.2018 у справі № 916/509/17

- постанова від 17.10.2018 у справі № 910/23585/17

- постанова від 19.04.2018 у справі № 910/12851/17

Справа "Kuznetsov and Others v. Russia", заява № 184/02, рішення від 11.01.2007, пункт 83

... ще одним завданням вмотивованого рішення є продемонструвати сторонам, що вони почуті, вмотивоване рішення дає можливість стороні апелювати проти нього, нарівні з можливістю перегляду рішення судом апеляційної інстанції. Лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватись публічний контроль здійснення правосуддя

- постанова від 18.04.2018 у справі № 922/312/17
- постанова від 20.03.2018 у справі № 922/1666/17
- постанова від 22.03.2018 у справі № 916/325/17
- постанова від 12.06.2018 у справі № 905/2458/16
- постанова від 11.05.2018 у справі № 916/509/17
- постанова від 17.10.2018 у справі № 910/23585/17
- постанова від 16.05.2018 у справі № 924/159/14

Справа «Сокурєнко і Стригун проти України», заяви № 29458/04 та № 29465/04, рішення від 20.07.2006, пункт 24

Суд повторює, що, як було раніше визначено, фраза «встановленого законом» поширюється не лише на правову основу самого існування «суду», але й дотримання таким судом певних норм, які регулюють його діяльність. У рішенні у справі «Занд проти Австрії», що згадувалось раніше, Комісія висловила думку, що термін «судом, встановленим законом» у пункті 1 статті 6 передбачає «усю організаційну структуру судів, включно з (...) питаннями, що належать до юрисдикції певних категорій судів (...)».

- постанова від 02.05.2018 у справі № 907/638/15
- постанова від 14.06.2018 у справі № 910/1305/15-г
- постанова від 05.03.2018 у справі № 5011-66/7999-2012
- постанова від 09.08.2018 у справі № 915/600/15
- постанова від 27.02.2018 у справі № 922/2697/15
- постанова від 21.02.2018 у справі № 904/6066/17
- постанова від 13.03.2018 у справі № 910/1335/17
- постанова від 10.04.2018 у справі № 922/4192/16
- постанова від 14.02.2018 у справі № 910/13195/17
- постанова від 23.01.2018 у справі № 904/6517/17
- постанова від 18.09.2018 у справі № 922/2124/17
- постанова від 25.06.2018 у справі № 922/2981/16
- постанова від 11.12.2018 у справі № 910/6078/14
- постанова від 04.07.2018 у справі № 922/1872/17
- постанова від 06.06.2018 у справі № 906/1343/14
- постанова від 10.05.2018 у справі № 915/1274/13

Справа «Олександр Волков проти України», заява № 21722/11, рішення від 09.01.2013, пункт 151

... Фраза «встановлений законом» поширюється не лише на правову основу самого існування «суду», але й на склад колегії у кожній справі...

- постанова від 02.05.2018 у справі № 907/638/15
- постанова від 05.03.2018 у справі № 5011-66/7999-2012
- постанова від 29.01.2018 у справі № 923/560/17

Справа «Устименко проти України», заява № 32053/13, рішення від 29.10.2015, пункт 46

Суд повторює, що право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, повинно тлумачитися у світлі Преамбули Конвенції, відповідна частина якої проголошує верховенство права спільною спадщиною Високих Договірних Сторін. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, яка передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності рішення, згідно з яким жодна зі сторін не має права домагатися перегляду остаточного і обов'язкового рішення лише з метою повторного слухання справи і постановлення нового рішення. Відхід від цього принципу можливий лише тоді, коли він зумовлений особливими і непереборними обставинами (див. рішення у справі «Рябих проти Росії» (*Ryabikh v. Russia*), заява № 52854/99, пп. 51 і 52, ECHR 2003-X).

- постанова від 10.12.2018 у справі № 923/829/17
- постанова від 16.08.2018 у справі № 922/381/18
- постанова від 28.03.2018 у справі № 43/122
- постанова від 31.08.2018 у справі № 908/1678/15-г
- постанова від 21.02.2018 у справі № 904/6066/17
- постанова від 29.03.2018 у справі № 910/17687/15
- постанова від 15.03.2018 у справі № 904/1183/17
- постанова від 03.03.2018 у справі № 5011-9/15826-2012
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/13057/16
- постанова від 14.02.2018 у справі № 910/13195/17
- постанова від 28.11.2018 у справі № 922/4198/17
- постанова від 03.05.2018 у справі № 05-5-43/1913-49/272-2012
- постанова від 15.03.2018 у справі № 5/161/10
- постанова від 02.05.2018 у справі № 16/212-09
- постанова від 04.07.2018 у справі № 922/1872/17
- постанова від 06.06.2018 у справі № 906/1343/14
- постанова від 10.05.2018 у справі № 8/61

Справа «Желтяков проти України», заява № 4994/04, рішення від 09.06.2011, пункти 42-44

Суд повторює, що право на справедливий розгляд судом, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, повинно тлумачитися в контексті Преамбули Конвенції, яка, серед іншого, проголошує верховенство права як частину спільного спадку Договірних Держав. Одним із основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, який, *inter alia*, вимагає, щоб, коли суди остаточно вирішили питання, їхнє рішення не ставилось під сумнів (див. рішення суду у справі «Брумареску проти Румунії» (*Brumarescu v. Romania*) [ВП], №28342/95, п. 61, ECHR1999-VII). Цей принцип передбачає повагу до остаточності судових рішень та наполягає на тому, щоб жодна сторона не могла вимагати перегляду остаточного та обов'язкового судового рішення просто задля нового розгляду та постановлення нового рішення у справі. Відступи від цього принципу є виправданими лише тоді, коли вони обумовлюються обставинами суттєвого та неспростовного характеру (див. рішення у справі «Рябих проти Росії» (*Ryabikh v. Russia*), № 52854/99, п. 52, ECHR 2003-X).

Ця справа стосується рішення щодо нового розгляду справи, провадження у якій було закінчено остаточним рішенням, у зв'язку з нововиявленими обставинами на вимогу сторони провадження. Така процедура сама по собі не суперечить принципів юридичної визначеності в тій мірі, в якій вона використовується для виправлення помилок правосуддя

- постанова від 12.12.2018 у справі № 905/407/16
- постанова від 02.05.2018 у справі № 926/1859/14

- постанова від 20.09.2018 у справі № 914/3817/15
- постанова від 10.04.2018 у справі № 914/806/17
- постанова від 06.02.2018 у справі № 923/605/13
- постанова від 09.07.2018 у справі № 13/5005/17189/2011
- постанова від 19.09.2018 у справі № 911/2028/15
- постанова від 26.04.2018 у справі № 927/81/16
- постанова від 19.06.2018 у справі № 914/1905/15
- постанова від 04.07.2018 у справі № 922/1872/17
- постанова від 06.06.2018 у справі № 906/1343/14
- постанова від 31.10.2018 у справі № 923/336/17

Справа " Pravednaya v. Russia", заява № 69529/01, рішення від 18.11.2004, пункт 27

Процедура скасування остаточного судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами передбачає, що існує доказ, який раніше не міг бути доступний, однак він міг би призвести до іншого результату судового розгляду. Особа, яка звертається із заявою про скасування рішення, повинна довести, що в неї не було можливості представити цей доказ на остаточному судовому слуханні, а також те, що цей доказ є вирішальним.

- постанова від 20.09.2018 у справі № 922/4928/15
- постанова від 12.12.2018 у справі № 905/407/16
- постанова від 20.09.2018 у справі № 914/3817/15
- постанова від 09.07.2018 у справі № 13/5005/17189/2011
- постанова від 19.09.2018 у справі № 911/2028/15
- постанова від 03.08.2018 у справі № 19/5009/1481/11 (об'єднана палата)
- постанова від 09.10.2018 у справі № 19/5009/1481/11
- постанова від 22.08.2018 у справі № 10/339/10
- постанова від 18.12.2018 у справі № 907/573/15
- постанова від 31.10.2018 у справі № 923/336/17

Справа " Pravednaya v. Russia", заява № 69529/01, рішення від 18.11.2004, пункт 28

Зазначена процедура сама по собі не суперечить принципу правової певності до тих пір, поки вона використовується задля виправлення помилок, допущених під час здійснення правосуддя. Завдання Суду полягає у тому, аби встановити, чи застосування зазначеної процедури у даній справі суперечило ст. 6 Конвенції.

- постанова від 05.12.2018 у справі № 922/1914/17
- постанова від 03.10.2018 у справі № 41/207
- постанова від 18.12.2018 у справі № 907/573/15
- постанова від 03.08.2018 у справі № 19/5009/1481/11 (об'єднана палата)
- постанова від 31.10.2018 у справі № 923/336/17

Справа «Христов проти України», заява № 24465/04, рішення від 19.02.2009, пункти 33, 34

... право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, слід тлумачити в контексті преамбули Конвенції, яка, зокрема, проголошує верховенство права як складову частину спільної спадщини Договірних держав. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, згідно з яким у разі остаточного вирішення спору судами їхнє рішення, що набрало законної сили, не може ставитися під сумнів (див. справу «Брумареску проти Румунії» (Brumarescu v. Romania) [GC], N 28342/95, п. 61, ECHR 1999-VII).

Принцип юридичної визначеності вимагає поваги до принципу *res judicata* (див. там же, п. 62), тобто поваги до остаточного рішення суду. Згідно з цим принципом жодна сторона не має права вимагати перегляду остаточного та обов'язкового до виконання рішення суду лише з однією метою – домогтися повторного розгляду та винесення нового рішення у справі. Повноваження судів вищого рівня з перегляду мають здійснюватися для виправлення судових помилок і недоліків, а не задля нового розгляду справи. Таку контрольну функцію не слід розглядати як замасковане оскарження, і сама лише ймовірність існування двох думок стосовно предмета спору не може бути підставою для нового розгляду справи. Відхід від цього принципу можливий лише тоді, коли цього вимагають відповідні вагомості й непереборні обставини.

- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/11908/16
- постанова від 06.03.2018 у справі № 915/558/17
- постанова від 11.09.2018 у справі № 920/10/18
- постанова від 15.08.2018 у справі № 922/2998/16
- постанова від 27.03.2018 у справі № 910/23633/16
- постанова від 23.05.2018 у справі № 916/1166/17
- постанова від 15.03.2018 у справі № 5/161/10
- постанова від 20.06.2018 у справі № 910/23961/16
- постанова від 15.11.2018 у справі № 910/9927/13
- постанова від 16.05.2018 у справі № 903/254/14
- постанова від 10.04.2018 у справі № 910/8855/17
- постанова від 23.04.2018 у справі № 910/15628/16
- постанова від 15.05.2018 у справі № 916/3370/16

Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 40

Справа "Ryabukh v. Russia", заява № 52854/99, рішення від 24.07.2003, пункти 51, 52

Справа "Nelyubin v. Russia", заява № 14502/04, рішення від 02.11.2006, пункти 22, 23

Справа «Науменко проти України», заява № 41984/98, рішення від 09.11.2004, пункт 91

... право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, слід тлумачити в контексті преамбули Конвенції, яка, зокрема, проголошує верховенство права як складову частину спільної спадщини Договірних держав. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, згідно з яким у разі остаточного вирішення спору судами їхнє рішення, що набрало законної сили, не може ставитися під сумнів.

Принцип юридичної визначеності вимагає поваги до принципу *res judicata*, тобто поваги до остаточного рішення суду. Згідно з цим принципом жодна сторона не має права вимагати перегляду остаточного та обов'язкового до виконання рішення суду лише з однією метою – домогтися повторного розгляду та винесення нового рішення у справі. Повноваження судів вищого рівня з перегляду мають здійснюватися для виправлення судових помилок і недоліків, а не задля нового розгляду справи. Таку контрольну функцію не слід розглядати як замасковане оскарження, і сама лише ймовірність існування двох думок стосовно предмета спору не може бути підставою для нового розгляду справи. Відхід від цього принципу можливий лише тоді, коли цього вимагають відповідні вагомості й непереборні обставини.

- постанова від 08.05.2018 у справі № 910/32312/15
- постанова від 31.05.2018 у справі № 5019/2076/12
- постанова від 22.08.2018 у справі № 910/4320/17
- постанова від 13.03.2018 у справі № 910/2370/17
- постанова від 02.05.2018 у справі № 913/1037/15
- постанова від 27.02.2018 у справі № 922/2697/15
- постанова від 07.03.2018 у справі № 910/5108/17

- постанова від 06.02.2018 у справі № 923/605/13
- постанова від 04.05.2018 у справі № 3/403
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/13057/16
- постанова від 24.01.2018 у справі № 910/17048/17
- постанова від 07.06.2018 у справі № 914/1603/16
- постанова від 11.05.2018 у справі № 909/342/17
- постанова від 27.02.2018 у справі № 5023/3564/12
- постанова від 13.03.2018 у справі № 915/332/17
- постанова від 21.12.2018 у справі № 908/2624/17
- постанова від 23.05.2018 у справі № 902/474/16
- постанова від 05.04.2018 у справі № 905/1180/17
- постанова від 14.06.2018 у справі № 914/909/13-г
- постанова від 10.04.2018 у справі № 910/8855/17
- постанова від 01.06.2018 у справі № 904/8478/16
- постанова від 10.04.2018 у справі № 5/31-Б-09
- постанова від 13.03.2018 у справі № 9/17-4164-2011

Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 41

Суд зазначає, що правова система багатьох країн-членів передбачає можливість продовження строків, якщо для цього є обґрунтовані підстави. Разом з тим, якщо строк на ординарне апеляційне оскарження поновлений зі спливом значного періоду часу та за підстав, які не видаються переконливими, як у цій справі, де нібито складне економічне становище перешкоджало відповідачу сплатити державне мито (див. пункти 19 та 20 вище), таке рішення може порушити принцип юридичної визначеності, так як і перегляд в порядку нагляду. Суд визнає, що вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак такі повноваження не є необмеженими. Від судів вимагається вказувати підстави. Однією із таких підстав може бути, наприклад, неповідомлення сторін органами влади про прийняті рішення у їхній справі. Проте навіть тоді можливість поновлення не буде необмеженою, оскільки сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Олександр Шевченко проти України» (*Aleksandr Shevchenko v. Ukraine*), заява N 8371/02, п. 27, рішення від 26 квітня 2007 року, та «Трух проти України» (*Trukh v. Ukraine*) (ухвала), заява N 50966/99, від 14 жовтня 2003 року). У кожній справі національні суди мають перевіряти, чи підстави для поновлення строків для оскарження виправдовують втручання у принцип *res judicata*, особливо як у цій справі, коли національне законодавство не обмежує дискреційні повноваження судів ні у часі, ні в підставах для поновлення строків.

- постанова від 16.04.2018 у справі № 915/1265/15
- постанова від 23.06.2018 у справі № 904/10035/17
- постанова від 10.04.2018 у справі № 910/5052/17
- постанова від 02.05.2018 у справі № 913/1037/15
- постанова від 17.04.2018 у справі № 909/1085/16
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/32340/15
- постанова від 23.01.2018 у справі № 911/4151/16
- постанова від 04.06.2018 у справі № 904/5629/17
- постанова від 02.04.2018 у справі № 904/7846/17
- постанова від 03.04.2018 у справі № 910/5789/17
- постанова від 10.04.2018 у справі № 918/115/16
- постанова від 20.04.2018 у справі № 904/9682/13
- постанова від 27.02.2018 у справі № 5023/3564/12

- постанова від 19.12.2018 у справі № 903/594/17
- постанова від 16.05.2018 у справі № 16/43
- постанова від 14.03.2018 у справі № 904/7260/17
- постанова від 15.08.2018 у справі № 913/1204/16
- постанова від 14.05.2018 у справі № 908/835/17
- постанова від 01.03.2018 у справі № 7/17-2087-2011
- постанова від 16.04.2018 у справі № 912/3653/16

Справа «Шмалько проти України», заява № 60750/00, рішення від 20.07.2004, пункт 43

Суд наголошує, що пункт 1 статті 6 гарантує кожному право на звернення до суду або арбітражу з позовом стосовно будь-яких його цивільних прав та обов'язків. Таким чином, ця стаття проголошує «право на суд», одним з аспектів якого є право на доступ, тобто право подати позов з приводу цивільно-правових питань до суду. Однак це право було б ілюзорним, якби правова система держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося на шкоду одній зі сторін. Було б незрозуміло, якби стаття 6 детально описувала процесуальні гарантії, які надаються сторонам у спорі, а саме: справедливий, публічний і швидкий розгляд, - і, водночас, не передбачала виконання судових рішень. Якщо тлумачити статтю 6 як таку, що стосується виключно доступу до судового органу та судового провадження, то це могло б призводити до ситуацій, що суперечать принципу верховенства права, який договірні держави зобов'язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже, для цілей статті 6 виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина «судового розгляду»

- постанова від 07.02.2018 у справі № 925/997/17
- постанова від 14.03.2018 у справі № 910/10197/17
- постанова від 15.03.2018 у справі № 922/2440/16
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/9927/13
- постанова від 10.04.2018 у справі № 905/1563/16
- постанова від 10.04.2018 у справі № 24/234
- постанова від 10.04.2018 у справі № 913/1195/16
- постанова від 10.04.2018 у справі № 35/344-07
- постанова від 16.04.2018 у справі № 46/193/06
- постанова від 16.04.2018 у справі № 16/64/2011
- постанова від 23.04.2018 у справі № 5019/1121/12
- постанова від 27.04.2018 у справі № 910/313/17
- постанова від 12.06.2018 у справі № 905/2458/16

Справа «Веренцов проти України», заява № 20372/11, рішення від 11.04.2013, пункт 52

Закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку аби бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його дія

- постанова від 16.04.2018 у справі № 46/193/06
- постанова від 17.04.2018 у справі № 54/298-07

Справа «Півень проти України», заява № 56849/00, рішення від 29.06.2004, пункт 35

Суд нагадує, що право на судовий розгляд, гарантоване статтею 6, також захищає і виконання остаточних та обов'язкових судових рішень, які, у країні, яка поважає верховенство права, не можуть залишатися невиконаними, завдаючи шкоди одній із сторін

- постанова від 16.04.2018 у справі № 16/64/2011
- постанова від 26.04.2018 у справі № 17/98/2011

Справа «Півень проти України», заява № 56849/00, рішення від 29.06.2004, пункт 40

Насамперед, Суд нагадує, що державний орган не може посылатися на відсутність коштів, щоб не виплачувати борг, підтверджений судовим рішенням. У такому випадку, Суд не може прийняти аргумент Уряду, що визначає таку відсутність як «виняткові обставини»...

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16
- постанова від 23.04.2018 у справі № 5019/1121/12
- постанова від 19.02.2018 у справі № 910/15430/16
- постанова від 27.04.2018 у справі № 910/313/17

Справа «Янголенко проти України», заява № 14077/05, рішення від 10.12.2009, пункт 27

Суд зазначає, що провадження у суді та виконавче провадження є відповідно першою і другою стадією загального провадження (див. рішення у справі «Скордіно проти Італії» (Scordino v. Italy), N 1 [ВП], N 36813/97, п. 197). Таким чином, виконавче провадження не має бути відокремлене від судового, і ці обидва провадження мають розглядатись як цілісний процес

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/25711/13
- постанова від 30.11.2018 у справі № 16/5007/93/11
- постанова від 18.07.2018 у справі № 905/3773/14-908/5138/14

Справа «Войтенко проти України», заява № 18966/02, рішення від 29.06.2004, пункт 39

Суд знову повторює, що ефективний доступ до суду включає право на те, щоб рішення суду було виконане без невиправданих затримок...

- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/11908/16

Справа «Войтенко проти України», заява № 18966/02, рішення від 29.06.2004, пункт 53

Суд нагадує свою практику, що неможливість для заявника домогтися виконання судового рішення, винесеного на ЗЗйого чи її користь, становить втручання у право на мирне володіння майном, що викладене у першому реченні пункту першого статті 1 Протоколу N 1

- постанова від 26.04.2018 у справі № 17/98/2011
- постанова від 03.09.2018 у справі № 926/3838/17

Справа «Савіцький проти України», заява № 38773/05, рішення від 26.07.2012, пункти 147, 148

Суд повторює, що право на суд, захищене пунктом 1 статті 6 Конвенції, було б ілюзорним, якби національні правові системи Договірних держав допускали, щоб остаточні та обов'язкові судові рішення залишалися без виконання на шкоду одній зі сторін (див. рішення від 19 березня 1997 року у справі «Горнсбі проти Греції» (Hornsby v. Greece), в. 40, Reports of Judgments and Decisions 1997-II). Ефективний

доступ до суду включає в себе право на виконання судового рішення без зайвих затримок (див. рішення у справі ««Immobiliare Saffi» проти Італії» (Immobiliare Saffi v. Italy) [ВП], заява № 22774/93, п. 66, ECHR 1999-V).

Тому необґрунтована тривала затримка виконання обов'язкового рішення може суперечити Конвенції (див. рішення у справі «Бурдов проти Росії» (Burdov v. Russia), заява № 59498/00, ECHR 2002-III). Саме на державу покладається обов'язок забезпечення того, щоб остаточні рішення, постановлені проти її органів або організацій чи підприємств, якими вона володіє або які вона контролює, були виконані відповідно до вищезазначених вимог Конвенції (див., серед багатьох інших джерел, рішення від 7 грудня 2006 року у справі «Козачек проти України» (Kozachek v. Ukraine), заява № 29508/04). Держава відповідає за виконання остаточних рішень, якщо органи влади контролюють обставини, що блокують або перешкоджають їхньому повному та своєчасному виконанню (див. рішення у справах «Сокур проти України» (Sokur v. Ukraine), заява № 29439/02, від 26 квітня 2005 року, та «Крищук проти України» (Kryshchuk v. Ukraine), заява № 1811/06, від 19 лютого 2009 року).

- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/11908/16
- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/25711/13
- постанова від 22.03.2018 у справі № 57/218-10(59/264-08)
- постанова від 23.08.2018 у справі № 911/167/17
- постанова від 30.11.2018 у справі № 16/5007/93/11

Справа «Шабельник проти України», заява № 16404/03, рішення від 19.02.2009, пункт 54

Хоча стаття 6 гарантує право на справедливий судовий розгляд, вона не встановлює ніяких правил стосовно допустимості доказів як таких, бо це передусім питання, яке регулюється національним законодавством

- постанова від 12.06.2018 у справі № 908/1120/17
- постанова від 31.05.2018 у справі № 911/639/17
- постанова від 27.06.2018 у справі № 924/541/16

Справа «Глоба проти України», заява № 15729/07, рішення від 05.07.2012, пункти 26, 27

Суд повторює, що пункт 1 статті 6 Конвенції, *inter alia*, захищає виконання остаточних судових рішень, які у державах, що визнали верховенство права, не можуть залишатися невиконаними на шкоду одній зі сторін. Відповідно виконанню судового рішення не можна перешкоджати, відмовляти у виконанні або надмірно його затримувати (див., наприклад, рішення від 19 березня 1997 року у справі «Горнсбі проти Греції» (Hornsby v. Greece), Reports 1997-II, п. 40; рішення у справі «Бурдов проти Росії» (Burdov v. Russia), заява № 59498/00, п. 34, ECHR 2002-III, та рішення від 6 березня 2003 року у справі «Ясюнієне проти Литви» (<...>), заява № 41510/98, п. 27). Держава зобов'язана організувати систему виконання судових рішень, яка буде ефективною як за законодавством, так і на практиці (див. рішення від 7 червня 2005 року у справі «Фуклев проти України» (Fuklev v. Ukraine), заява № 71186/01, п. 84). Також Суд зазначає, що саме на державу покладається обов'язок вжиття у межах її компетенції усіх необхідних кроків для того, щоб виконати остаточне рішення суду та, діючи таким чином, забезпечити ефективно залучення усього її апарату. Не зробивши цього, вона не виконає вимоги, що містяться у пункті 1 статті 6 Конвенції. Насамкінець, Суд повторює, що сама природа виконавчого провадження вимагає оперативності (див. рішення у справі «Comingersoll S.A.» проти Португалії» (Comingersoll S.A. v. Portugal) [ВП], заява № 35382/97, п. 23, ECHR 2000-IV).

- постанова від 16.04.2018 у справі № 12/57
- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/25711/13
- постанова від 22.03.2018 у справі № 57/218-10(59/264-08)

- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/1806/16
- постанова від 03.09.2018 у справі № 926/3838/17
- постанова від 30.11.2018 у справі № 16/5007/93/11
- постанова від 18.07.2018 у справі № 905/3773/14-908/5138/14

Справа «Чіжов проти України», заява № 6962/02, рішення від 17.05.2005, пункт 40

Суд вважає, що на державі лежить позитивне зобов'язання організувати систему виконання рішень таким чином, щоб гарантувати виконання без жодних невинуватених затримок, і так, щоб ця система була ефективною як в теорії, так і на практиці.

- постанова від 19.02.2018 у справі № 910/15430/16
- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16
- постанова від 26.04.2018 у справі № 904/8027/17
- постанова від 02.10.2018 у справі № 901/2028/13
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/9927/13

Справа «Деркач та Палек проти України», заяви № № 34297/02 та 39574/02, рішення від 21.12.2004, пункт 37

Суд знову наголошує, що пункт 1 статті 6 гарантує кожному право порушити в суді чи трибуналі будь-який позов, який стосується його цивільних прав та обов'язків. Таким чином, пункт передбачає «право на суд», одним з аспектів якого є право доступу до суду, тобто право порушувати в судах позов для вирішення цивільного спору. Однак це право було б ілюзорним, якби національна правова система Високої Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судові рішення залишалось невиконаним на шкоду однієї зі сторін. Важко уявити, щоб пункт 1 статті 6 детально описував процедурні гарантії, які надано сторонам, - справедливість, відкритість і оперативність проваджень, - і не передбачав би гарантій виконання судових рішень. Тлумачення статті 6 як положення, що лише гарантує право на звернення до суду та проведення судового розгляду, могло б призвести до ситуації, несумісної з принципом верховенства права, який Високі Договірні Сторони зобов'язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже, виконання судового рішення має розглядатися як невід'ємна частина «судового процесу» для цілей статті 6 (див. «Бурдов проти Росії», заява N 589498/00, п.34)

- постанова від 17.10.2018 у справі № 911/1595/18
- постанова від 22.02.2018 у справі № 34/3-8/160
- постанова від 10.04.2018 у справі № 904/7372/13

Справа «Ромашов проти України», заява № 67534/01, рішення від 27.04.2004, пункт 42

Суд повторює, що пункт 1 статті 6 параграфу 1 Конвенції гарантує кожному право на звернення до суду або арбітражу з позовом щодо будь-яких його цивільних прав та обов'язків; таким чином, ця стаття проголошує "право на суд", одним з аспектів якого є право на доступ, тобто право подати до суду позов з цивільно-правових питань. Однак це право було б ілюзорним, якби правова система договірної держави допускала, щоб остаточне судові рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося на шкоду одній із сторін. Важко собі навіть уявити, щоб стаття 6 детально описувала процесуальні гарантії, які надаються сторонам у спорі, а саме: справедливий, публічний і швидкий розгляд, - і водночас не передбачала виконання судових рішень. Якщо вбачати у статті 6 тільки проголошення доступу до судового органу та права на судові провадження, то це могло б породжувати ситуації, що суперечать принципу верховенства права, який договірні держави зобов'язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже, для цілей статті 6 виконання рішення,

ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина "суду" (див. "Горнсбі проти Греції", рішення від 19 березня 1997 р., 1997-II, р. 510, параграф 40).

- постанова від 18.10.2018 у справі № 910/11965/16

Справа «Бакай та інші проти України» заява № N 67647/01, рішення від 09.11.2004, пункт 24

Незважаючи на те, що затримки у виконанні рішення можуть бути обґрунтовані за окремих обставин, державні органи не можуть довільно посылатись на відсутність коштів як на вибачення за невиплату боргу за рішенням. Проте затримки не можуть бути такими, що зводять нанівець право, що захищається пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. параграф 74 рішення у справі «Імобільяре Саффі проти Італії», заява N 22774/93, ЄСПЛ 1999-V).

постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16

постанова від 10.04.2018 у справі № 905/1563/16

Справа "Immobiliare Saffi v. Italy", заява № 22774/93, рішення від 28.07.1999, пункт 66

Суд знову наголошує, що право на звернення до суду, гарантоване статтею 6, також передбачає практичне виконання остаточних, обов'язкових для виконання судових рішень, які в державах, що поважають принцип верховенства права, не можуть залишатися невиконаними на шкоду стороні у провадженні (див., *mutatis mutandis*, рішення у згадуваній вище справі Горнсбі, с. 510, п. 40). Отже, виконання судового рішення не може відстрочуватися на незаконних підставах.

- постанова від 11.09.2018 у справі № 922/1605/18

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16

- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/2102/16

Справа "Immobiliare Saffi v. Italy", заява № 22774/93, рішення від 28.07.1999, пункт 74

Як висновок Суд визнає, що хоча можна погодитися з тим, що Договірні Сторони мають право за виняткових обставин і, як це має місце в цій справі, користуючись свободою розсуду, контролювати використання власності, втручатися у судові провадження з виконання судових рішень, таке втручання не повинне спричиняти перешкоди виконанню судового рішення, позбавляти його чинності, безпідставно його відстрочувати або, ще гірше, підривати суть цього рішення.

- постанова від 02.05.2018 у справі № 910/3816/16

- постанова від 03.04.2018 у справі № 913/2218/13

- постанова від 22.03.2018 у справі № 57/218-10(59/264-08)

- постанова від 26.04.2018 у справі № 904/8027/17

- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/8153/17

- постанова від 11.04.2018 у справі № 1/351

- постанова від 23.04.2018 у справі № 922/5690/14

- постанова від 21.06.2018 у справі № 5004/80/11

Справа "Hornsby v. Greece", заява № 18357/91, рішення від 19.03.1997, пункт 40

Суд наголошує, що, відповідно до усталеного прецедентного права, пункт 1 статті 6 гарантує кожному право на звернення до суду або арбітражу з позовом стосовно будь-яких його цивільних прав та обов'язків. Таким чином, ця стаття проголошує «право на суд», одним з аспектів якого є право на доступ, тобто право подати позов з приводу цивільно-правових питань до суду (див. рішення у справі «Філіс проти Греції» (*Philis v. Greece*) (N 1) від 27 серпня 1991 року, серія А, N 209, с. 20, п. 59). Однак це

право було б ілюзорним, якби правова система Договірної держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося на шкоду одній із сторін. Важко собі навіть уявити, щоб стаття 6 детально описувала процесуальні гарантії, які надаються сторонам у спорі, - а саме: справедливий, публічний і швидкий розгляд, - і водночас не передбачала виконання судових рішень. Якщо вбачати у статті 6 тільки проголошення доступу до судового органу та права на судове провадження, то це могло б породжувати ситуації, що суперечать принципу верховенства права, який Договірні держави зобов'язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» (*Golder v. The United Kingdom*) від 21 лютого 1975 року, серія А, N 18, с. 16 - 18, п. 34 - 36). Отже, для цілей статті 6 виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина «судового розгляду».

- постанова від 02.05.2018 у справі № 910/3816/16
- постанова від 14.06.2018 у справі № 922/4928/15
- постанова від 11.09.2018 у справі № 922/1605/18
- постанова від 23.04.2018 у справі № 5019/1121/12
- постанова від 12.10.2018 у справі № 910/9026/13
- постанова від 19.06.2018 у справі № 12/179/10
- постанова від 17.05.2018 у справі № 2-2/1845-2009
- постанова від 03.09.2018 у справі № 926/3838/17
- постанова від 12.06.2018 у справі № 905/2458/16
- постанова від 16.08.2018 у справі № 6/275-08
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/8153/17
- постанова від 27.04.2018 у справі № 910/313/17
- постанова від 23.04.2018 у справі № 922/5690/14
- постанова від 21.06.2018 у справі № 5004/80/11

Справа "Hornsby v. Greece", заява № 18357/91, рішення від 19.03.1997, пункт 41

... адміністративні органи є складовою держави, яка керується принципом верховенства права, а відтак інтереси цих органів збігаються з необхідністю належного здійснення правосуддя. Якщо адміністративні органи відмовляються або неспроможні виконати рішення суду, чи навіть зволікають з його виконанням, то гарантії, надані статтею 6 стороні на судовому етапі, втрачають свою мету.

- постанова від 13.02.2018 у справі № 40/22

Справа «Фуклев проти України», заява № 71186/01, рішення від 07.06.2005, пункт 84

... Більше того, Суд вважає, що держава має позитивний обов'язок створити систему виконання рішень, яка б була ефективна як в теорії, так і на практиці і гарантувала виконання рішення без неналежних затримок.

- постанова від 14.06.2018 у справі № 922/4928/15
- постанова від 26.04.2018 у справі № 17/98/2011
- постанова від 24.04.2018 у справі № 908/6130/15
- постанова від 12.04.2018 у справі № 905/707/16

Справа «Дульський проти України», заява № 61679/00, рішення від 01.06.2006, пункт 71

... Експертиза, призначена судом, є одним із засобів встановлення або оцінки фактичних обставин справи і тому складає невід'ємну частину судової процедури. Більше того, Суд вирішує питання щодо отримання додаткових доказів та встановлює строк для їх отримання. Відповідно сам

факт, що провадження було зупинено, не виключає періоди, які розглядаються, із загальної тривалості провадження, розумність якої Суд розглядатиме нижче.

- постанова від 06.03.2018 у справі № 910/11455/16
- постанова від 26.04.2018 у справі № 922/4106/16
- постанова від 05.03.2018 у справі № 5011-66/7999-2012
- постанова від 26.04.2018 у справі № 910/8073/17
- постанова від 19.04.2018 у справі № 910/25520/13
- постанова від 23.04.2018 у справі № 914/529/17
- постанова від 02.04.2018 у справі № 922/506/17
- постанова від 12.11.2018 у справі № 922/1337/17
- постанова від 07.06.2018 у справі № 904/4592/15
- постанова від 19.04.2018 у справі № 910/4050/17
- постанова від 14.03.2018 у справі № 916/1176/17
- постанова від 08.05.2018 у справі № 922/1249/17
- постанова від 20.02.2018 у справі № 910/8252/17
- постанова від 23.04.2018 у справі № 927/1215/16

Справа «Дульський проти України», заява № 61679/00, рішення від 01.06.2006, пункт 74

Суд нагадує, що «розумний строк» провадження має бути оцінений відповідно до обставин справи та наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних державних органів, а також важливість предмета спору для заявника (див. серед інших «Фридлендер проти Франції» [GC], N 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VI).

- постанова від 26.06.2018 у справі № 914/208/17
- постанова від 11.06.2018 у справі № 922/2716/17
- постанова від 03.07.2018 у справі № 922/484/17
- постанова від 22.06.2018 у справі № 916/342/17

Справа "Brumărescu v. Romania", заява № 28342/95, рішення від 28.10.1999, пункт 61

Право на справедливий розгляд в суді, ґарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, має тлумачитися у світлі Преамбули до Конвенції, яка проголошує, між іншим, верховенство права як частину спільної спадщини Договірних Сторін. Одним з основних аспектів верховенства права є принцип правової певності, який вимагає, крім іншого, щоб у випадках, коли суди винесли остаточне рішення з якогось питання, їхнє рішення не підлягало сумніву.

- постанова від 08.05.2018 у справі № 906/380/15
- постанова від 10.04.2018 у справі № 914/806/17
- постанова від 27.04.2018 у справі № 910/10844/17
- постанова від 01.02.2018 у справі № 910/1370/15-г
- постанова від 18.04.2018 у справі № 910/4650/17
- постанова від 02.04.2018 у справі № 910/31558/15
- постанова від 20.06.2018 у справі № 910/22772/17
- постанова від 26.06.2018 у справі № 5017/2711/2012
- постанова від 11.04.2018 у справі № 914/940/17
- постанова від 25.04.2018 у справі № 15/167-б
- постанова від 06.03.2018 у справі № 910/8866/17

Справа «Агрокомплекс проти України», заява № 23465/03, рішення від 06.10.2011, пункти 125, 126

Суд повторює, що для визначення того, чи може суд вважатися „незалежним” для цілей п. 1 Статті 6 Конвенції, до уваги, окрім іншого, слід прийняти наступні критерії: спосіб, у який судді призначаються на посаду, та на який строк; існування захисних механізмів протидії зовнішньому впливу; і те, чи трибунал складає враження незалежного (див., у додаток до іншим численних посилань, Файндлей проти Великої Британії (Findlay v. The United Kingdom), 25 лютого 1997 р., § 73, Reports 1997-I). Що стосується питання „незалежності” для цілей п. 1 Статті 6, то судовою практикою Суду вже давно було встановлено, що у цієї вимоги є два аспекти, суб’єктивний та об’єктивний. По-перше, суд має бути суб’єктивно незалежним, тобто у жодного із членів трибуналу не має бути персональних упереджень або необ’єктивності. Персональна неупередженість презюмується, якщо немає доказів про протилежне. По-других, трибунал має також бути неупередженим із об’єктивної точки зору, тобто ним мають надаватися достатні гарантії відсутності будь-яких обґрунтованих сумнівів у цьому відношенні (див. рішення у справі Кііскінен проти Фінляндії (Kiiskinen v. Finland) (dec.), no. 26323/95, ECHR 1999/V (витяги)). Згідно із об’єктивним критерієм, особливо необхідно визначити, поза межами особистої поведінки суддів, чи немає підтверджених фактів, які могли б спричинити сумніви у неупередженості суддів (див. рішення у справі Клейн та інші проти Нідерландів (Kleyn and Others v. The Netherlands) [GC], nos. 39343/98 et seq., § 191, ECHR 2003-VI)

- постанова від 22.02.2018 у справі № 910/18821/17

Справа "Burdov v. Russia", заява № 59498/00, рішення від 07.05.2002, пункт 34

Суд знову наголошує, що пункт 1 статті 6 ґарантує кожному право порушити в суді чи відповідному органі будь-який позов, який стосується його цивільних прав та обов’язків; таким чином, пункт передбачає «право на суд», одним з аспектів якого є право доступу до суду, тобто право порушувати в судах позов для вирішення цивільного спору. Однак це право було б ілюзорним, якби національна правова система Високої Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов’язкове для виконання судове рішення залишалось невиконаним, на шкоду будь-якій стороні. Важко уявити собі ситуацію, якби пункт 1 статті 6 докладно описував процедурні ґарантії, які надано сторонам у спорі, – справедливість, відкритість і оперативність проваджень, – і не передбачав би ґарантій виконання судових рішень; тлумачення статті 6 як положення, що лише ґарантує право на звернення до суду та проведення судового розгляду, могло б призвести до ситуації, несумісної з принципом верховенства права, який Високі Договірні Сторони зобов’язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже, виконання судового рішення має розглядатися як невід’ємна частина «судового процесу» для цілей статті 6 (див. «Горнсбі проти Греції» (Hornsby v. Greece), Reports of Judgments and Decisions, 1997-II, с. 510, п. 40).

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16

- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/2102/16

- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/8153/17

- постанова від 12.04.2018 у справі № 905/707/16

Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява № 40450/04, рішення від 15.10.2009, пункт 54

Суд також повторює, що саме на державу покладено обов’язок дбати про те, щоб остаточні рішення, винесені проти її органів, установ чи підприємств, які перебувають у державній власності або контролюються державою, виконувалися відповідно до зазначених вище вимог Конвенції (див. згадане вище рішення у справі Войтенка; рішення у справі "Ромашов проти України" (Romashov v. Ukraine), N 67534/01, від 27 липня 2004 року; у справі "Дубенко проти України" (Dubenko v. Ukraine), N 74221/01, від 11 січня 2005 року; та у справі "Козачек проти України" (974_196), N 29508/04, від 7 грудня 2006 року). Держава не може виправдовувати нестачею коштів невиконання судових

рішень, винесених проти неї або проти установ чи підприємств, які перебувають в державній власності або контролюються державою (див. рішення у справі "Шмалько проти України" (Shmalko v. Ukraine), N 60750/00, п. 44, від 20 липня 2004 року). Держава несе відповідальність за виконання остаточних рішень, якщо чинники, які затримують чи перешкоджають їх повному й вчасному виконанню, перебувають у межах контролю органів влади (див. рішення у справі "Сокур проти України" (Sokur v. Ukraine), N 29439/02, від 26 квітня 2005 року, і у справі "Кришчук проти України" (Kryshchuk v. Ukraine), N 1811/06, від 19 лютого 2009 року).

- постанова від 03.07.2018 у справі № 910/13057/16

Справа «Совтрансавто-Холдинг» проти України», заява № 48553/99, рішення від 25.07.2002, пункт 72

Суд повторює, що відповідно до його прецедентної практики право на справедливий судовий розгляд, гарантований статтею 6 параграфу 1, повинно тлумачитися в світлі преамбули Конвенції, яка проголошує верховенство права як елемент спільної спадщини держав-учасниць. Одним з основних елементів верховенства права є принцип правової певності, який серед іншого передбачає, що у будь-якому спорі рішення суду, яке вступило в законну силу, не може бути поставлено під сумнів («Брумареску проти Румунії», параграф 61).

- постанова від 08.05.2018 у справі № 906/380/15
- постанова від 10.10.2018 у справі № 909/1046/16
- постанова від 20.03.2018 у справі № 925/481/17
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/6737/16
- постанова від 12.04.2018 у справі № 910/23064/16
- постанова від 06.12.2018 у справі № 921/378/17-г/5
- постанова від 18.04.2018 у справі № 910/4650/17
- постанова від 03.07.2018 у справі № 3/9
- постанова від 16.10.2018 у справі № 904/5117/17
- постанова від 11.04.2018 у справі № 914/940/17
- постанова від 30.05.2018 у справі № 910/15115/17
- постанова від 15.05.2018 у справі № 910/2770/17

Справа "Stagno v. Belgium", заява № 1062/07, рішення від 07.07.2009, пункт 26

Суд уже визнавав, що строки позовної давності мають декілька важливих цілей, а саме: забезпечувати юридичну визначеність і остаточність, захищати потенційних відповідачів від прострочених позовів, спростувати які може виявитися нелегким завданням, та запобігати несправедливості, яка може статися в разі, якщо суди будуть змушені вирішувати справи про події, що мали місце у далекому минулому, спираючись на докази, які вже, можливо, втратили достовірність і повноту із плином часу (Stubbings et autres c. Royaume-Uni, arrêt du 24 septembre 1996, Recueil des arrêts et décisions 1996-IV, pp. 1502-1503, § 51 ; Vo c. France [GC], no 53924/00, § 92, CEDH 2004-VIII).

/* авт. переклад з французької /**

La Cour a déjà jugé que les délais de prescription ont plusieurs finalités importantes, à savoir garantir la sécurité juridique en fixant un terme aux actions, mettre les défendeurs potentiels à l'abri de plaintes tardives peut-être difficiles à contrer, et empêcher l'injustice qui pourrait se produire si les tribunaux étaient appelés à se prononcer sur des événements survenus loin dans le passé à partir d'éléments de preuve auxquels on ne pourrait plus ajouter foi et qui seraient incomplets en raison du temps écoulé (Stubbings et autres c. Royaume-Uni, arrêt du 24 septembre 1996, Recueil des arrêts et décisions 1996-IV, pp. 1502-1503, § 51 ; Vo c. France [GC], no 53924/00, § 92, CEDH 2004-VIII).

- постанова від 11.07.2018 у справі № 5019/1933/12

Справа "Stubbings and Others v. The United Kingdom", заяви №№ 22083/93; 22095/93, рішення від 22.10.1996, пункт 51

Справа "ОАО Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia", заява № 14902/04, рішення від 20.09.2011, пункт 570

Слід зазначити, що застосування строків позовної давності у справах про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю особи, є загальною рисою національних правових систем Договірних держав. Такі строки мають кілька важливих цілей, а саме: забезпечувати юридичну визначеність і остаточність, захищати потенційних відповідачів від прострочених позовів, спростувати які може виявитися нелегким завданням, та запобігати несправедливості, яка може статися в разі, якщо суди будуть змушені вирішувати справи про події, що мали місце у далекому минулому, спираючись на докази, які вже, можливо, втратили достовірність і повноту із плином часу.

- постанова від 10.07.2018 у справі № 922/1898/17
- постанова від 07.02.2018 у справі № 32/5009/5385/11
- постанова від 31.01.2018 у справі № 43/83
- постанова від 18.12.2018 у справі № 904/10591/17
- постанова від 07.05.2018 у справі № 909/448/17
- постанова від 12.04.2018 у справі № 907/1/17
- постанова від 21.08.2018 у справі № 904/8827/17
- постанова від 04.05.2018 у справі № 922/2073/17
- постанова від 15.05.2018 у справі № 922/3359/16
- постанова від 20.06.2018 у справі № 910/13770/17
- постанова від 04.05.2018 у справі № 922/315/17
- постанова від 10.05.2018 у справі № 924/1355/16
- постанова від 17.04.2018 у справі № 910/2863/17
- постанова від 27.04.2018 у справі № 33/5009/8037/11
- постанова від 04.09.2018 у справі № 911/151/16
- постанова від 13.03.2018 у справі № 920/354/17
- постанова від 26.11.2018 у справі № 912/3644/17
- постанова від 21.03.2018 у справі № 908/1125/17
- постанова від 10.05.2018 у справі № 910/4913/17
- постанова від 11.04.2018 у справі № 910/8490/17
- постанова від 16.05.2018 у справі № 921/597/14-г/10
- постанова від 26.06.2018 у справі № 30/5009/7730/11

Справа «ТОВ «Фріда» проти України», заява № 24003/07, рішення від 08.12.2016, пункт 33

... при застосуванні процедурних правил, національні суди повинні уникати як надмірного формалізму, який буде впливати на справедливість процедури, так і зайвої гнучкості, яка призведе до нівелювання процедурних вимог, встановлених законом

- постанова від 28.03.2018 у справі № 43/122
- постанова від 15.02.2018 у справі № 910/18739/16
- постанова від 06.06.2018 у справі № 910/19473/17

Справа «Walchli v. France», заява № 35787/03, рішення від 26.07.2007, пункт 29

Застосовуючи процесуальні норми, національні суди повинні уникати як надмірного формалізму, який може вплинути на справедливість провадження, так і надмірної гнучкості, яка призведе до анулювання вимог процесуального законодавства

- постанова від 08.10.2018 у справі № 921/197/18
- постанова від 19.11.2018 у справі № 922/2063/17

Справа «Папазова та інші проти України», заяви №№ 32849/05, 20796/06, 14347/07 та 40760/07, рішення від 15.03.2012, пункт 29

Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна визначатися з огляду на обставини справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів влади, а також ступінь важливості предмета спору для заявника (див., серед багатьох інших судових рішень, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (Frydlander v. France) [ВП], заява № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

постанова від 18.04.2018 у справі № 922/1294/13

Справа «Воловік проти України», заява № 15123/03, рішення від 06.12.2007, пункт 45

...національні суди мають вибирати способи такого тлумачення, які зазвичай можуть включати акти законодавства, відповідну практику, наукові дослідження тощо...

- постанова від 02.05.2018 у справі № 910/16011/17
- постанова від 26.04.2018 у справі № 910/10191/17

Справа «Дія 97" проти України», заява № 19164/04, рішення від 21.10.2010, пункт 47

Суд також постановляв, що процесуальні правила призначені для забезпечення належного відправлення правосуддя та дотримання принципу юридичної визначеності, а також, що учасники судового провадження повинні мати право розраховувати на те, що ці правила застосовуватимуться. Цей принцип застосовується до усіх - не лише до сторін провадження, але й до національних судів (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справах «Каньєте де Хоньї проти Іспанії» (<...>), заява № 55782/00, п. 36, ECHR 2002-VIII; «Гору проти Греції» (№ 3) (Gorou v. Greece (no. 3)), заява № 21845/03, п. 27, від 22 червня 2006 року; «Михолапа проти Латвії» (Miholapa v. Latvia), зава № 61655/00, п. 24, від 31 травня 2007 року, та «Андреєва проти Латвії» (Andrejeva v. Latvia) [ВП], заява № 55707/00, п. 99, ECHR 2009-...)

- постанова від 26.09.2018 у справі № 925/1539/17

Справа "Chahal v. The United Kingdom", заява № 22414/93, рішення від 15.11.1996, пункт 145

Стаття 13 Конвенції гарантує на національному рівні ефективні правові засоби для здійснення прав і свобод, що передбачаються Конвенцією, незалежно від того, яким чином вони втілені в правовій системі тієї чи іншої країни. Таким чином, суть цієї статті зводиться до вимоги надати людині такі міри правового захисту на національному рівні, що дозволили б компетентному державному органу розглядати по суті скарги на порушення положень Конвенції й надавати відповідний судовий захист, хоча держави – учасники Конвенції мають деяку свободу розсуду щодо того, яким чином вони забезпечують при цьому виконання своїх зобов'язань. Крім того, Європейський суд з прав людини указав на те, що за деяких обставин вимоги статті 13 Конвенції можуть забезпечуватися всією сукупністю засобів, передбачених національним правом.

- постанова від 18.09.2018 у справі № 909/1050/17
- постанова від 05.12.2018 у справі № 922/1040/18
- постанова від 03.05.2018 у справі № 924/478/16
- постанова від 03.04.2018 у справі № 910/15373/17
- постанова від 22.03.2018 у справі № 910/22788/15
- постанова від 30.01.2018 у справі № 914/873/17
- постанова від 07.06.2018 у справі № 910/16175/17
- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/1806/16
- постанова від 06.07.2018 у справі № 903/450/16
- постанова від 26.09.2018 у справі № 910/21911/14
- постанова від 27.11.2018 у справі № 911/3090/17
- постанова від 26.04.2018 у справі № 910/10191/17
- постанова від 27.06.2018 у справі № 910/13700/17
- постанова від 07.02.2018 у справі № 923/970/16
- постанова від 30.05.2018 у справі № 909/741/17
- постанова від 13.11.2018 у справі № 922/284/18

Справа «Афанасьєв проти України», заява № 38722/02 рішення від 05.04.2005, пункт 75

Суд нагадує, що стаття 13 Конвенції гарантує доступність на національному рівні засобу захисту, здатного втілити в життя сутність прав та свобод за Конвенцією, у якому б вигляді вони не забезпечувались у національній правовій системі. Таким чином, стаття 13 вимагає, щоб норми національного правового засобу стосувалися сутності «небезпідставної заяви» за Конвенцією та надавали відповідне відшкодування, хоча Держави-учасниці мають певну свободу розсуду щодо способу, у який вони виконують свої зобов'язання за цим положенням Конвенції. Зміст зобов'язань за статтею 13 також залежить від характеру скарги заявника за Конвенцією. Тим не менше, засіб захисту, що вимагається статтею 13, має бути «ефективним» як у законі, так і на практиці, зокрема у тому сенсі, щоб його використання не було ускладнене діями або недоглядом органів влади відповідної держави.

- постанова від 18.09.2018 у справі № 909/1050/17
- постанова від 05.12.2018 у справі № 922/1040/18
- постанова від 11.04.2018 у справі № 910/9354/17
- постанова від 25.05.2018 у справі № 910/23488/17
- постанова від 04.05.2018 у справі № 910/339/18
- постанова від 30.01.2018 у справі № 914/873/17
- постанова від 07.06.2018 у справі № 910/16175/17
- постанова від 17.04.2018 у справі № 914/1806/16
- постанова від 12.04.2018 у справі № 910/12152/17
- постанова від 22.08.2018 у справі № 904/9169/17
- постанова від 07.02.2018 у справі № 923/970/16
- постанова від 30.05.2018 у справі № 909/741/17
- постанова від 13.11.2018 у справі № 922/284/18

Справа " Свято-Михайлівська Парафія проти України ", заява № 77703/01, рішення від 14.06.2007, пункт 127, 128

Суд нагадує, що "закон" має бути сформульовано з достатнім ступенем передбачуваності, щоб надати громадянину можливість в розумній, залежно від обставин, мірі передбачити наслідки певної дії (див., наприклад, *Rekvenyi v. Hungary* [GC], no. 25390/94, paragraphs 34, ECHR 1999-III; and *Ukrainian Media Group v. Ukraine*, no. 72713/01, paragraph 48, 29 March 2005). Ступінь передбачуваності в значній мірі

залежить від змісту акту, який розглядається, сфери, яку він має охопити, та кількості та статусу тих, кому його адресовано (див., *Gropper Radio AG and Others v. Switzerland*, judgment of 28 March 1990, Series A no. 173, p. 26 paragraph 68).

До того ж, в національному праві має бути засіб юридичного захисту від свавільних втручань органів державної влади в права, гарантовані Конвенцією. Визначення дискреційних повноважень, якими наділені органи державної влади в сфері основоположних прав, у спосіб, що фактично робить ці повноваження необмеженими, суперечило б принципу верховенства права. Відповідно, закон має чітко визначати межі повноважень компетентних органів та чітко визначати спосіб їх здійснення, беручи до уваги легітимну мету засобу, який розглядається, щоб гарантувати особі адекватний захист від свавільного втручання (див., серед інших рішень, *Amann v. Switzerland* [GC], no. 27798/95, ECHR 2000-II, paragraphs 55 and 56; *Rotari v. Romania* [GC], no 28341/95, ECHR 2000-V, paragraphs 55-63).

- постанова від 13.11.2018 у справі № 910/3104/18

Справа "The Sunday Times v. The United Kingdom", заява № 6538/74, рішення від 26.04.1979, пункт 47

У справі "Sunday Times v. The United Kingdom" ЄСПЛ вказав, що прописаний у Конвенції термін «передбачено законом» передбачає дотримання такого принципу права, як принцип визначеності. Суд стверджує, що термін «передбачено законом» передбачає не лише писане право, як-то норми писаних законів, а й неписане, тобто укладені у суспільстві правила та засади моральності суспільства.

The Court observes that the word «law» in the expression «prescribed by law» covers not only statute but also unwritten law. Accordingly, the Court does not attach importance here to the fact that contempt of court is a creature of the common law and not of legislation. It would clearly be contrary to the intention of the drafters of the Convention to hold that a restriction imposed by virtue of the common law is not «prescribed by law» on the sole ground that it is not enunciated in legislation: this would deprive a common-law State which is Party to the Convention of the protection of Article 10 (2) (art. 10-2) and strike at the very roots of that State's legal system. In fact, the applicants do not argue that the expression «prescribed by law» necessitates legislation in every case; their submission is that legislation is required only if – as in the present case – the common-law rules are so uncertain that they do not satisfy what the applicants maintain is the concept enshrined in that expression, namely, the principle of legal certainty.

- постанова від 26.04.2018 у справі № 922/4106/16

- постанова від 11.12.2018 у справі № 915/1997/14

- постанова від 10.09.2018 у справі № 920/739/17

- постанова від 17.12.2018 у справі № 904/8381/17

- постанова від 10.12.2018 у справі № 910/9883/17

- постанова від 14.03.2018 у справі № 917/1503/17

- постанова від 01.03.2018 у справі № 7/98-Б

Справа "Steel and Others v. The United Kingdom", заява № 24838/94, рішення від 23.09.1998, пункт 54

... Крім того, ... суттєвим є той факт, що застосовне національне право відповідає поняттю «законність», визначеному Конвенцією, яка вимагає, щоб усе право – писане чи неписане – було достатньо чітким, щоб дозволити громадянину, у разі потреби – з належною консультацією, передбачати певною мірою за певних обставин наслідки, які може спричинити така дія (див. рішення у справах «S.W. проти Сполученого Королівства» від 22 листопада 1995 року, серія А, N 335-В, с. 41-42, п. 35-36, та, *mutatis mutandis*, «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства (N 1)» від 26 квітня 1979 року, серія А, N 30, с. 31, п. 49, і «Галфорд проти Сполученого Королівства» від 25 червня 1997 року).

- постанова від 26.04.2018 у справі № 922/4106/16

- постанова від 11.12.2018 у справі № 915/1997/14
- постанова від 10.09.2018 у справі № 920/739/17
- постанова від 17.12.2018 у справі № 904/8381/17
- постанова від 10.12.2018 у справі № 910/9883/17
- постанова від 13.11.2018 у справі № 915/93/18
- постанова від 21.02.2018 у справі № 910/14104/17
- постанова від 26.03.2018 у справі № 910/7252/17

Справа "De Cubber v. Belgium", заява № 9186/80, рішення від 26.10.1984, пункт 26
Справа "Castillo Algar v. Spain", заява № 28194/95, рішення від 28.10.1998, пункт 45

... З огляду на це, навіть зовнішні прояви можуть бути важливими або, іншими словами, - правосуддя має не тільки чинитися, також має бути видно, що воно чиниться. На кону стоїть довіра, яку в демократичному суспільстві суди повинні вселяти в громадськість

- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/6737/16
- постанова від 12.06.2018 у справі № 922/5743/15
- постанова від 15.05.2018 у справі № 5017/2615/2012
- постанова від 10.05.2018 у справі № 910/28502/14

Справа "Khamidov v. Russia", заява № 72118/01, рішення від 15.11.2007, пункти 170-174

... якщо помилка національного суду щодо питань права або факту є настільки очевидною, що її можна кваліфікувати як «явну помилку» (тобто помилку, якої не міг би припуститися розумний суд), вона може порушити справедливість провадження. ... безпідставність висновку національних судів щодо фактів була «такою разючою та відчутною», що Суд постановив, що провадження, на яке скаржився заявник, мало вважатися «грубим свавіллям».

- постанова від 01.11.2018 у справі № 924/1708/14
- постанова від 16.04.2018 у справі № 910/6737/16
- постанова від 12.06.2018 у справі № 922/5743/15
- постанова від 15.05.2018 у справі № 5017/2615/2012
- постанова від 10.05.2018 у справі № 910/28502/14

Справа «Нечипорук і Йонкало проти України», заява № 42310/04, рішення від 21.04.2011, пункт 280

При розгляді питання про справедливість провадження в цивільній справі Суд визнавав, що ігноруючи конкретний, доречний і важливий аргумент заявника, національні суди не виконують своїх зобов'язань за пунктом 1 статті 6 Конвенції

- постанова від 07.06.2018 у справі № 911/1867/17
- постанова від 14.02.2018 у справі № 910/13195/17

Справа «Перетяка та Шереметьєв проти України», заява № 17160/06 та № 35548/06, рішення від 20.06.2011, пункт 33

Право на доступ до суду, закріплене у статті 6 Конвенції, не є абсолютним: воно може підлягати дозволеним за змістом обмеженням, зокрема, щодо умов прийнятності скарг. Такі обмеження не можуть зашкоджувати самій суті права доступу до суду, мають переслідувати легітимну мету, а також має бути обґрунтована пропорційність між застосованими засобами та поставленою метою

- постанова від 21.12.2018 у справі № 910/234/18

Справа «Перетяка та Шереметьєв проти України», заява № 17160/06 та № 35548/06, рішення від 20.06.2011, пункт 34

Норми, що регулюють строки подачі скарг, безсумнівно, спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя і юридичної визначеності. Зацікавлені особи мають розраховувати на те, що ці норми будуть застосовані. У той же час такі норми та їх застосування не повинні перешкоджати учасникам провадження використовувати доступні засоби захисту (див. рішення у справі «Мельник проти України» (Melnyk v. Ukraine), N 23436/03, пункти 22-23, від 28 березня 2006 року).

- постанова від 13.02.2018 у справі № 916/1841/16

Справа «Баришевський проти України», заява № 71660/11, рішення від 26.02.2015, пункт 95

Справа «Меріт проти України», заява № 66561/01, рішення 30.03.2004, пункт 88

Справа «Гімадуліна та інші проти України», заяви №№ 30675/06, 30785/06, 32818/06, 34468/06 та 49001/06, рішення від 10.12.2009, пункт 34

Справа "East/West Alliance Limited" проти України", заява № 19336/04, рішення від 23.01.2014, пункт 268

Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судовик та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим.

- постанова від 19.09.2018 у справі № 907/863/17

- постанова від 20.11.2018 у справі № 910/23210/17

- постанова від 11.12.2018 у справі № 920/120/18

- постанова від 24.04.2018 у справі № 907/331/17

- постанова від 05.06.2018 у справі № 904/8308/17

- постанова від 11.05.2018 у справі № 910/8443/17

- постанова від 29.10.2018 у справі № 911/559/17

- постанова від 01.06.2018 у справі № 904/8478/16

Справа «Газета «Україна-центр» проти України», заява № 16695/04, рішення від 15.07.2010, пункт 28

Відповідно до усталеної практики Суду існування безсторонності для цілей пункту 1 статті 6 Конвенції повинно визначатися на підставі суб'єктивного критерію, в контексті якого слід враховувати особисті переконання та поведінку певного судді, що означає необхідність встановити, чи мав суддя у певній справі будь-яку особисту зацікавленість або упередженість, а також на підставі об'єктивного критерію, в контексті якого необхідно встановити, чи забезпечував суд і, серед інших аспектів, його склад, достатні гарантії аби виключити будь-які обґрунтовані сумніви щодо його безсторонності (див., серед іншого, рішення у справі «Фей проти Австрії» (Feu v. Austria,) від 24 лютого 1993 року, пп. 27, 28 і 30, Series A, no. 255, і рішення «Ветштайн проти Швейцарії» (Wettstein v. Switzerland), заява N 33958/96, п. 42, ECHR 2000-XII). Таким чином, у кожній окремій справі слід вирішувати, чи мають стосунки, що розглядаються, таку природу та ступінь, що свідчать про небезсторонність суду (див. рішення у справі «Пуллар проти Сполученого Королівства» (Pullar v. United Kingdom), від 10 червня 1996 року, п. 38).

- постанова від 27.06.2018 у справі № 925/797/17

Справа "Термобетон" проти України", заява № 22538/04, рішення від 18.06.2009, пункт 27

Суд нагадує, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватись у світлі обставин справи та наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших рішень, "Фрідлендер проти Франції" (Frydlender v. France), [GC], N 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII)).

- постанова від 17.08.2018 у справі № 910/4071/17

Справа " Пічкур проти України ", заява № 10441/06, рішення від 07.11.2013, пункт 48-49

Практикою Суду встановлено, що дискримінація означає поводження з особами у різний спосіб, без об'єктивного та розумного обґрунтування, у відносно схожих ситуаціях (див. рішення у справі «Вілліс проти Сполученого Королівства» (Willis v. the United Kingdom), заява № 36042/97, п. 48, ECHR 2002-IV).

Відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування, іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну ціль або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною ціллю. Договірна держава користується свободою розсуду при визначенні того, чи та якою мірою відмінності в інших схожих ситуаціях виправдовують різне ставлення (див. рішення від 21 лютого 1997 року у справі «Ван Раалте проти Нідерландів» (Van Raalte v. the Netherlands), п. 39, Reports 1997-I).

- постанова від 11.09.2018 у справі № 922/1362/17

Справа "Menchinskaya v. Russia", заява № 42454/02, рішення від 15.01.2009, пункти 30-33

... сама присутність прокурора на судовому процесі на боці однієї зі сторін ставить під загрозу принцип рівності та справедливий баланс між сторонами, участь прокурора може створювати відчуття нерівності у сторони...

30. *The Court reiterates that the principle of equality of arms is one element of the broader concept of fair trial, within the meaning of Article 6 § 1 of the Convention. It requires "a fair balance between the parties": each party must be given a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent (see Yvon v. France, no.44962/98, § 31, ECHR 2003-V; Nideröst-Huber v. Switzerland, 18 February 1997, § 23, Reports of Judgments and Decisions 1997-I; and Kress v. France [GC], no. 39594/98, § 72, ECHR 2001-VI).*

31. *Referring to its previous case-law on the role of public prosecutors outside the criminal field, the Court reiterates that in a number of cases it clarified that the mere presence of the prosecutor or comparable officer at the courts' deliberations, be it "active" or "passive", is deemed to be a violation of Article 6 § 1 of the Convention (see Martinie v. France [GC], no. 58675/00, § 53, ECHR 2006-...). In many cases the Court has also examined whether the submissions of the advocate-general or similar officer have been communicated to the applicant/party and whether the parties have had the opportunity to reply to them (see Lobo Machado v. Portugal, 20 February 1996, § 31, Reports of Judgments and Decisions 1996-I; K.D.B. v. The Netherlands, 27 March 1998, § 43, Reports of Judgments and Decisions 1998-II and Göç v. Turkey [GC], no. 36590/97, § 55, ECHR 2002-V).*

32. *The present case, however, raises different issues, since the prosecutor did not participate in the deliberations of the Krasnoyarsk Regional Court; moreover, his protest was communicated to the applicant and she used an opportunity to reply to the prosecutor's arguments. Nevertheless, the Court reiterates that since a prosecutor or comparable officer, in recommending that an appeal on points of law should be allowed or dismissed and thereby became the ally or opponent of the parties, his participation is likely to create a feeling of inequality to a party (see Kress, cited above, § 81; and F.W. v. France, no. 61517/00, § 27, 31 March 2005). In this context, the Court reiterates that while the independence and impartiality of the prosecutor or similar officer were not open to criticism, the public's increased sensitivity to the fair administration of justice justified the growing importance attached to appearances (see Borgers v. Belgium, 30 October 1991, § 24, Series A no. 214-B).*

33. *The Court considers that whether regarded as a sharing out of representation of the State's interests or as a strengthening of the Employment Centre's position, the Prosecutor's Office intervention undoubtedly weakened the applicant's position (see, mutatis mutandis, Yvon, cited above, § 32). However, the fact that a similar point of view is defended before a court by several parties does not necessarily place the opposing party in a position of "substantial disadvantage" when presenting his case. It remains to be ascertained whether, in the instant case, in view of the prosecutor's participation in the proceedings, the "fair balance" that ought to prevail between the parties was respected (ibid.)*

- постанова від 18.04.2018 у справі № 911/1377/17
- постанова від 20.11.2018 у справі № 904/9761/17

Справа "Menchinskaya v. Russia", заява № 42454/02, рішення від 15.01.2009, пункт 35

Сторонами цивільного провадження виступають позивач і відповідач, яким надаються рівні права, в тому числі право на юридичну допомогу. Підтримка, що надається прокуратурою одній зі сторін, може бути виправдана за певних обставин, наприклад, при захисті інтересів незахищених категорій громадян (дітей, осіб з обмеженими можливостями та інших категорій), які, ймовірно, не в змозі самостійно захищати свої інтереси, або в тих випадках, коли відповідним правопорушенням зачіпаються інтереси великого числа громадян, або у випадках, коли потрібно захистити інтереси держави

/* авт. переклад з англійської /**

The parties to civil proceedings are plaintiff and defendant, who have equal rights, including the right to legal aid. Support by the Prosecutor's Office of one of the parties may undoubtedly be justified in certain circumstances, for example the protection of rights of vulnerable groups – children, disabled people and so on – who are assumed unable to protect their interests themselves, or where numerous citizens are affected by the wrongdoing concerned, or where State interests need to be protected.

- постанова від 20.09.2018 у справі № 924/1237/17
- постанова від 10.10.2018/ у справі № 925/68/18
- постанова від 23.10.2018 у справі № 906/240/18
- постанова від 31.10.2018 у справі № 910/6814/17
- постанова від 07.12.2018 у справі № 924/1256/17
- постанова від 21.12.2018 у справі № 922/901/17

Справа " F.W. v. France ", заява № 61517/00, рішення від 31.03.2005, пункт 27

... оскільки прокурор, висловлюючи думку з процесуального питання, займає одну зі сторін спору, його участь може створювати для сторони відчуття нерівності ...

- постанова від 20.09.2018 у справі № 924/1237/17
- постанова від 10.10.2018/ у справі № 925/68/18
- постанова від 23.10.2018 у справі № 906/240/18
- постанова від 31.10.2018 у справі № 910/6814/17
- постанова від 07.12.2018 у справі № 924/1256/17
- постанова від 21.12.2018 у справі № 922/901/17

Розділ II. Протокол Перший до Конвенції про захист прав і основоположних свобод, від 20.03.1952

Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.

Справа «Пономарьов проти України», заява № 3236/03, рішення від 03.04.2008, пункт 43

Суд нагадує, що існування заборгованості, підтверджене обов'язковим та такими, що підлягають виконанню, судовими рішеннями, надає особі, на чю користь воно було винесено, "легітимні сподівання" на те, що заборгованість буде йому сплачено та така заборгованість становить "майно" цієї особи у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Скасування такого судового рішення прирівнюється до втручання у його чи її право на мирне володіння майном (див., серед інших, "Брумареску проти Румунії" (*Brumarescu v. Romania*) [GC], заява N 28342/95, п. 74).

- постанова від 02.05.2018 у справі № 910/3816/16
- постанова від 15.03.2018 у справі № 910/8153/17
- постанова від 12.04.2018 у справі № 905/707/16

Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява № 40450/04, рішення від 15.10.2009, пункт 52

... відсутність у заявника можливості домогтися виконання судового рішення, винесеного на його користь, становить втручання у право на мирне володіння майном, як це передбачено першим реченням першого пункту статті 1 Першого протоколу.

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16

Справа «Агрокомплекс проти України», заява № 23465/03, рішення від 06.10.2011, пункт 166

Суд повторює, що існування заборгованості, визнаної остаточними і обов'язковими для виконання судовими рішеннями надає особі, на користь якої таке рішення було винесене, „законне очікування”, що заборгованість буде виплачено, та становить „майно” такої особи у розумінні Статті 1 Протоколу № 1. Таким чином, скасування такого рішення прирівнюється до порушення права на мирне володіння майном.

- постанова від 20.03.2018 у справі № 910/3972/16
- постанова від 07.02.2018 у справі № 910/5444/17
- постанова від 17.01.2018 у справі № 910/11316/17
- постанова від 23.05.2018 у справі № 908/1027/17

Справа «Совтрансавто-Холдинг» проти України, заява № 48553/99, рішення від 25.07.2002, пункт 96

Суд нагадує, що відповідно до статті 1 Конвенції кожна Держава-учасниця "визнає для всіх в межах (своєї) юрисдикції права та обов'язки, визначені (...) Конвенцією". Це зобов'язання гарантувати ефективне використання прав, визначених цим договором, може створювати для держави позитивні зобов'язання (див., наприклад, рішення у справі "Х та У проти Нідерландів" від 26.03.1985 р., серія А N 91, зз 22-23). У подібному випадку держава не може обмежуватися пасивною роллю та "не можна

проводити розмежування між діями та бездіяльністю" (див., з відповідними змінами, рішення у справі "Ейрі проти Ірландії" від 09.10.1979, серія А N 32, параграф 25).

Що стосується права, гарантованого статтею 1 Протоколу N 1, то такі позитивні зобов'язання можуть передбачати певні заходи, необхідні для захисту права власності (див., з відповідними змінами, рішення у справі "Лопес Остра проти Іспанії" від 09.12.1994 р., серія А N 303-С, параграф 55), також і в таких випадках, коли йдеться про судовий розгляд спору між фізичними чи юридичними особами. Зокрема, це передбачає для Держави зобов'язання забезпечувати судову процедуру, яка повинна містити необхідні процесуальні гарантії та яка, таким чином, дозволяє національним судам ефективно та справедливо вирішувати всі існуючі спори між приватними особами.

- постанова від 14.06.2018 у справі № 904/7403/17

- постанова від 27.03.2018 у справі № 910/4431/13

Справа "Терем ЛТД, Четекін та Оліус проти України», заява № 70297/01, рішення від 18.10.2005, пункт 48

...Не спромігшись виконати рішення Київського господарського суду, національні органи перешкоджали та досі перешкоджають заявнику протягом значного періоду часу отримати присуджені йому кошти. Суд вважає, що відсутність бюджетних коштів не може виправдати таку бездіяльність.

Справа «Бакалов проти України», заява № 14201/02, рішення від 30.11.2004, пункт 40

Суттєва затримка виплати коштів заявнику у цій справі тривалістю близько двох з половиною років також становить втручання, яке Уряд належним чином не обґрунтував. Суд вирішує, що відсутність бюджетного фінансування не є виправданням за бездіяльність. Відповідно тут також є порушення пункту 1 Першого протоколу

Справа «Кечко проти України», заява № 63134/00, рішення від 08.11.2005, пункти 23, 26

... держава може вводити, призупиняти чи закінчити виплату надбавок з державного бюджету, однак свідомо відмова в цих виплатах не допускається, доки відповідні положення є чинними...

... органи державної влади не можуть посилатися на відсутність коштів як на причину невиконання своїх зобов'язань. ...

- постанова від 24.07.2018 у справі № 907/609/17

- постанова від 21.02.2018 у справі № 923/1292/16

- постанова від 03.04.2018 у справі № 924/29/17

- постанова від 07.05.2018 у справі № 920/724/17

- постанова від 22.05.2018 у справі № 904/7918/17

- постанова від 13.02.2018 у справі № 927/345/17

- постанова від 12.06.2018 у справі № 905/1746/17

- постанова від 23.04.2018 у справі № 921/198/17-г/8

- постанова від 02.05.2018 у справі № 902/445/17

- постанова від 07.05.2018 у справі № 903/321/17

- постанова від 08.05.2018 у справі № 909/330/17

- постанова від 04.07.2018 у справі № 908/938/17

- постанова від 07.12.2018 у справі № 905/74/18

- постанова від 17.04.2018 у справі № 904/4669/17

- постанова від 04.06.2018 у справі № 908/3519/16

- постанова від 13.04.2018 у справі № 927/532/17

- постанова від 16.05.2018 у справі № 906/803/17

- постанова від 07.05.2018 у справі № 907/610/17
- постанова від 10.07.2018 у справі № 903/398/17
- постанова від 05.06.2018 у справі № 903/133/15

Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункт 32

Суд нагадує, що згідно з усталеною практикою органів Конвенції, поняття «майно» (possessions) може означати «існуюче майно» (existing possessions) або активи, включаючи права вимоги, стосовно яких заявник може стверджувати, що він має принаймні «законне сподівання» на отримання можливості ефективно здійснити майнове право (див., зокрема, згадане вище рішення у справі «Компанія "Пайн Веллі Девелопментс" та інші проти Ірландії» (Pine Valley Developments and Others v. Ireland), п. 51; рішення у справі «"Прессос Компанія Нав'єра" та інші проти Бельгії» (Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium) від 20 листопада 1995 року, серія А, № 332, с. 21, п. 31).

- постанова від 07.02.2018 у справі № 927/500/17

Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункт 35

Зважаючи на обставини цієї справи, Суд доходить висновку, що заявника слід вважати особою, яка мала принаймні законне сподівання на реалізацію передбаченого договором права на продовження строку оренди, і – в цілях статті 1 Першого протоколу – таке законне сподівання можна вважати додатковою частиною майнових прав, наданих йому муніципалітетом Дорчестера за орендним договором.

- постанова від 02.05.2018 у справі № 922/3633/16
- постанова від 18.06.2018 у справі № 908/1338/17
- постанова від 18.01.2018 у справі № 910/12017/17
- постанова від 18.06.2018 у справі № 910/11837/17
- постанова від 12.04.2018 у справі № 911/1654/17
- постанова від 15.05.2018 у справі № 910/2566/16

Справа "Stretch v. the United Kingdom", заява № 44277/98, рішення від 24.06.2003, пункти 37-41

Згідно з усталеною практикою Суду при здійсненні будь-якого втручання має забезпечуватися «справедливий баланс» між необхідністю забезпечення загальних інтересів суспільства та необхідністю захисту основоположних прав відповідної особи. Вимога забезпечення такого балансу знаходить своє відображення у всій структурі статті 1 Першого протоколу, включно з її другою частиною. Отже, має бути забезпечено належне пропорційне співвідношення між використаними засобами та поставленими цілями. Крім того, як і в інших сферах соціальної, фінансової чи економічної політики, при впровадженні законів, які регулюють майнові та договірні правовідносини, національні органи влади користуються певним полем розсуду (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «"АГОСІ" проти Сполученого Королівства» (AGOSI v. the United Kingdom) від 24 жовтня 1986 року, серія А, № 108, п. 52).

Уряд наголошував у цій справі на важливості дотримання принципу *ultra vires*, який служить гарантією проти зловживань владою з боку місцевих та інших заснованих за законодавством органів, не дозволяючи їм виходити за межі своєї компетенції, передбаченої національним законом. Суд не заперечує мети чи корисності цього принципу, що справді відповідає принципу верховенства права, на якому ґрунтується більшість положень самої Конвенції. Однак Суд не переконався в тому, що при застосуванні цього принципу у справі, що розглядається, забезпечується дотримання принципу пропорційності.

Суд зауважує, що з метою виконання покладених на них функцій місцеві органи влади неминуче вирішують питання, пов'язані з укладенням договорів приватноправового характеру зі звичайними громадянами, але не всі з цих функцій стосуються питань, що становлять життєво важливий суспільний

інтерес. У цій справі місцевий орган влади уклав орендний договір, не усвідомлюючи при цьому, що при здійсненні таких повноважень він не мав права погоджуватися на включення до договору умови про можливість продовження строку оренди. Зрештою, однак, він отримав передбачені цим договором орендні платежі, а коли справа дійшла до продовження строку оренди, скористався можливістю домовитися про підвищення розміру орендної плати за землю. Ніщо не вказує на те, що місцевий орган влади діяв всупереч суспільним інтересам, коли в зазначений спосіб розпорядився майном, що перебувало в його управлінні, або що реалізація договірної умови про продовження строку оренди могла б завдати шкоди інтересам тієї чи іншої третьої особи або інтересам виконання цим органом якихось інших передбачених законом функцій. Внесені згодом поправки до законодавства також свідчать про те, що в діях місцевого органу влади при включенні зазначеної умови до договору, не було нічого такого, що само по собі свідчило б про їх неприйнятність чи недоцільність (див. пункт 26).

Уряд посилався на те, що при укладенні договору з місцевим органом влади заявник – як і всі інші особи, що вчинюють такі правочини – повинен був усвідомлювати наслідки можливого визнання дій органу неправочинними, а також на те, що заявник мав можливість отримати юридичну консультацію або міг вчинити позов проти своїх соліситорів у зв'язку з їхньою недбалістю при наданні такої консультації. Проте сам цей орган вирішив, що має повноваження погодити в договорі умову про продовження строку оренди, і тому не видається нерозумним те, що заявник та його юридичні радники виходили з такої самої позиції. Хоча Уряд також стверджував, що суворість принципу *ultra vires* пом'якшується завдяки застосуванню норм щодо реституції безпідставного збагачення, при цьому не йшла мова про наявність у заявника в цій справі можливості одержати яку-небудь компенсацію за застосування зазначеного принципу в його ситуації. Заявник не лише мав сподівання на отримання майбутніх прибутків від своїх інвестицій в орендоване майно, але також – як зазначив Апеляційний суд – розглядав умову про продовження строку оренди як важливу частину орендного договору, оскільки його зобов'язання за цим договором були пов'язані з будівництвом і оскільки в протилежному випадку (без зазначеної умови) він мав би обмежені строки для того, щоб окупити вкладені ним кошти.

Виходячи з цих міркувань, Суд визнає, що в цій справі відбулося непропорційне втручання у право заявника на мирне володіння своїм майном, і тому констатує, що мало місце порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

- постанова від 29.05.2018 у справі № 915/101/15

- постанова від 23.01.2018 у справі № 918/350/16

Справа «Рисовський проти України», заява № 29979/04, рішення від 20.01.2012, пункти 70, 71

Аналізуючи відповідність цього мотивування Конвенції, Суд підкреслює особливу важливість принципу «належного урядування». Він передбачає, що у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовніший спосіб (див. рішення у справах «Беєлер проти Італії» [ВП] (Beyeler v. Italy [GC]), заява № 33202/96, п. 120, ECHR 2000-I, «Онер'їлдіз проти Туреччини» [ВП] (Oneryildiz v. Turkey [GC]), заява № 48939/99, п. 128, ECHR 2004-XII, «Megadat.com S.r.l. проти Молдови» (Megadat.com S.r.l. v. Moldova), заява № 21151/04, п. 72, від 8 квітня 2008 року, і «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), заява № 10373/05, п. 51, від 15 вересня 2009 року). Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок (див., наприклад, рішення у справах «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), заява № 55555/08, п. 74, від 20 травня 2010 року, і «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), заява № 36900/03, п. 37, від 25 листопада 2008 року) і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, які зачіпають майнові інтереси (див. зазначені вище рішення у справах «Онер'їлдіз проти Туреччини» (Oneryildiz v. Turkey), п. 128, та «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy), п. 119).

Принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість (див. зазначене вище

рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), п. 73). Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, *inter alia*, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам (див. там само). З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), заява № 36548/97, п. 58, ECHR 2002-VIII). Іншими словами, державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків (див. зазначене вище рішення у справі «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), п. 74). Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються (див., серед інших джерел, *mutatis mutandis*, зазначене вище рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), п. 58, а також рішення у справі «Гаші проти Хорватії» (Gashi v. Croatia), заява № 32457/05, п. 40, від 13 грудня 2007 року, та у справі «Трго проти Хорватії» (Trgo v. Croatia), заява № 35298/04, п. 67, від 11 червня 2009 року). У контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покладати на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку (див., наприклад, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), п. 69), а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові (див. зазначені вище рішення у справах «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), п. 53, та «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), п. 38).

- постанова від 18.04.2018 у справі № 911/916/17
- постанова від 10.10.2018 у справі № 909/1046/16
- постанова від 10.07.2018 у справі № 905/2567/17
- постанова від 08.05.2018 у справі № 924/327/17
- постанова від 26.06.2018 у справі № 922/1899/16
- постанова від 12.04.2018 у справі № 914/802/17
- постанова від 22.02.2018 у справі № 34/3-8/160
- постанова від 15.02.2018 у справі № 903/162/17
- постанова від 21.11.2018 у справі № 921/716/17-г/17
- постанова від 29.03.2018 у справі № 7/163
- постанова від 29.05.2018 у справі № 910/4019/17
- постанова від 10.04.2018 у справі № 7/188
- постанова від 14.03.2018 у справі № 912/4254/16
- постанова від 26.06.2018 у справі № 910/22867/15

Справа «Федоренко проти України», заява № 25921/0, рішення від 01.06.2006, пункт 21

Суд нагадує, що відповідно до прецедентного права органів, що діють на підставі Конвенції, право власності може бути "існуючим майном" або коштами, включаючи позови, для задоволення яких позивач може обґрунтувати їх принаймні "виправданими очікуваннями" щодо отримання можливості ефективного використання права власності.

- постанова від 07.02.2018 у справі № 910/5444/17
- постанова від 21.04.2018 у справі № 916/1357/16
- постанова від 17.01.2018 у справі № 910/11316/17
- постанова від 14.03.2018 у справі № 912/4254/16

Справа "Суханов та Льченко проти України", заяви № № 68385/10 та 71378/10, рішення від 26.06.2014, пункти 35

Суд нагадує, що за певних обставин «законне сподівання» на отримання «активу» також може захищатися статтею 1 Першого протоколу. Так, якщо суть вимоги особи пов'язана з майновим правом, особа, якій воно надане, може вважатися такою, що має «законне сподівання», якщо для такого права у національному законодавстві існує достатнє підґрунтя - наприклад, коли є усталена практика національних судів, якою підтверджується його існування (див. рішення у справі «Копецький проти Словаччини» (Korescky v. Slovakia) [ВП], заява № 44912/98, п. 52, ЄСПЛ 2004-IX). Проте не можна стверджувати про наявність законного сподівання, якщо існує спір щодо правильного тлумачення та застосування національного законодавства і вимоги заявника згодом відхиляються національними судами (див. вищенаведене рішення у справі «Копецький проти Словаччини» (Korescky v. Slovakia), п. 50; «Anheuser-Busch Inc. проти Португалії» (Anheuser-Busch Inc. v. Portugal) [ВП], заява № 73049/01, п. 65, ЄСПЛ 2007-I).

- постанова від 05.09.2018 у справі № 916/2756/15

Справа «Федоренко проти України», заява № 25921/0, рішення від 01.06.2006, пункти 25-34

Справа «Серков проти України», заява № 39766/05, рішення від 07.07.2011

Справа "East/West Alliance Limited" проти України", заява № 19336/04, рішення від 23.01.2014

Справа "Трегубенко проти України", заява № 61333/00, рішення від 02.11.2004

Справа "Щокін проти України", заяви № 23759/03 та № 37943/06, рішення від 14.10.2010

Справа "Sporrong and Lönnroth v. Sweden", заява № 7151/75; 7152/75, рішення від 23.09.1982

Справа "James and Others v. the United Kingdom", заява № 8793/79, рішення від 21.02.1986

Справа "The former King of Greece and Others v. Greece", заява № 25701/94, рішення від 23.11.2000

Справа "Bulves" AD v. Bulgaria", заява № 3991/03, рішення від 22.01.2009

Справа "Beyeler v. Italy", заява № 33202/96, рішення від 05.01.2000

Європейським судом з прав людини напрацьовано три критерії, які слід оцінювати на предмет сумісності заходу втручання в право особи на мирне володіння майном із гарантіями статті 1 Першого протоколу, а саме:

1) чи є втручання законним;

2) чи переслідує воно "суспільний", "публічний" інтерес;

3) чи є такий захід (втручання в право на мирне володіння майном) пропорційним визначеним цілям.

ЄСПЛ констатує порушення статті 1 Першого протоколу, якщо хоча б одного критерію не буде додержано.

- постанова від 27.04.2018 у справі № 923/1394/16

- постанова від 11.09.2018 у справі № 922/1605/18

- постанова від 10.04.2018 у справі № 905/401/17

- постанова від 08.05.2018 у справі № 924/327/17

- постанова від 07.05.2018 у справі № 921/512/17-г

- постанова від 13.02.2018 у справі № 927/345/17

- постанова від 01.03.2018 у справі № 910/19932/16

- постанова від 12.12.2018 у справі № 918/63/17

- постанова від 10.05.2018 у справі № 910/28502/14

- постанова від 03.04.2018 у справі № 911/2280/16

- постанова від 31.10.2018 у справі № 902/760/17

- постанова від 15.05.2018 у справі № 910/2566/16

Справа "Україна-Тюмень" проти України", заява № 22603/02, рішення від 22.11.2007, пункти 55-57

55. Суд нагадує, що втручання в право на мирне володіння майном повинно бути здійснено з дотриманням "справедливого балансу" між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи (див., серед інших, рішення у справі "Спорронг та Лоннрот проти Швеції" (Sporrong and Lönnroth v. Sweden), від 23 вересня 1982 року, Series A no. 52, р. 26, параграф 69). Вимога досягнення такого балансу відображена в цілому в побудові статті 1 Першого протоколу, включно із другим реченням, яке необхідно розуміти в світлі загального принципу, викладеного в першому реченні. Зокрема, має існувати обґрунтоване пропорційне співвідношення між засобами, які застосовуються, та метою, яку прагнуть досягти шляхом вжиття будь-якого заходу для позбавлення особи її власності (див. рішення у справі "Прессос Компанія Нав'єра С.А. та інші проти Бельгії" (Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium), від 20 листопада 1995 року, Series A no. 332, р. 23, параграф 38).

56. Вирішуючи, чи було дотримано цієї вимоги, Суд визнає, що держава користується широкою свободою розсуду як щодо вибору способу вжиття заходів, так і щодо встановлення того, чи виправдані наслідки вжиття таких заходів з огляду на загальний інтерес для досягнення мети закону, про який йдеться. Проте, Суд не може не скористатися своїм повноваженням щодо здійснення перевірки та повинен визначити, чи було дотримано необхідного балансу в спосіб, сумісний з правом заявника на "мирне володіння [його] майном" в розумінні першого речення статті 1 Першого протоколу (див. рішення у справі "Звольски та Звольська проти Республіки Чехія" (Zvolsky and Zvolaska v. the Czech Republic), N 46129/99, параграф 69, ECHR 2002-IX).

57. Умови надання компенсації згідно з положеннями відповідного законодавства є значущими для оцінки того, чи оскаржуваний захід зберігає необхідний справедливий баланс, та особливо для визначення того, чи покладає такий захід непропорційний тягар на заявників. В цьому зв'язку Суд вже встановлював, що позбавлення власності без сплати суми її вартості становитиме непропорційне втручання та що відсутність будь-якого відшкодування може бути виправданою відповідно до пункту 1 статті 1 Першого протоколу (994_535) лише за виключних обставин (див. рішення у справах "Святі Чоловічі Монастирі проти Греції" (Holy Monasteries (The) v. Greece) від 9 грудня 1994 року, Series A no. 301-A, р. 35, параграф 71; "Колишній король Греції" (Former King of Greece), параграф 39; та вказане вище рішення "Звольски та Звольська проти Республіки Чехія", параграф 70).

- постанова від 06.09.2018 у справі № 904/10435/17

Справа "Україна-Тюмень" проти України", заява № 22603/02, рішення від 22.11.2007, пункти 50, 51

49. Суд нагадує, що перша та найважливіша вимога статті 1 Першого протоколу полягає в тому, що будь-яке втручання публічної влади в право на мирне володіння майном має бути законним: друге речення першого пункту дозволяє позбавлення власності лише "на умовах, передбачених законом", а другий пункт визнає, що держави мають право здійснювати контроль за користуванням майном шляхом введення в дію "законів". Більше того, верховенство права, один з фундаментальних принципів демократичного суспільства, є наскрізним принципом всіх статей Конвенції (див. рішення у справах "Амюр проти Франції" (Amuur v. France) від 25 червня 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-III, pp. 850-51, параграф 50; "Колишній Король Греції та інші проти Греції" (Former King of Greece and Others v. Greece), N 25701/94, параграф 79, ECHR 2000-XII; та "Малама проти Греції" (Malama v. Greece), N 43622/98, параграф 43, ECHR 2001-II).

...

51. Хоча загалом Суд не є повноважним піддавати сумніву рішення, винесені національними судовими органами, він зазначає, що принцип законності вимагає від держави створювати такі судові процедури, які б забезпечували необхідні процесуальні гарантії та, відповідно, дозволяли б

національним судовим органам ефективно та справедливо вирішувати спори між приватними особами (див. вказане вище рішення у справі "Совтрансавто Холдінг проти України", параграф 96).

- постанова від 20.11.2018 у справі № 910/4722/16

Справа "Щокін проти України", заяви № 23759/03 та № 37943/06, рішення від 14.10.2010, пункт 56

Навіть якщо припустити, що тлумачення цих норм національними органами влади було правильним, Суд не задоволений загальним станом національного законодавства, яке існувало на той час з питання, що розглядається у цій справі. Суд зазначає, що відповідні правові акти явно суперечили один одному. У результаті цього національні органи на свій власний розсуд застосували протилежні підходи щодо співвідношення цих правових актів. На думку Суду, відсутність в національному законодавстві необхідної чіткості та точності, які передбачали можливість різного тлумачення такого важливого фінансового питання, порушує вимогу «якості закону», передбачену Конвенцією, та не забезпечує адекватний захист від свавільного втручання публічних органів державної влади у майнові права заявника.

- постанова від 07.05.2018 у справі № 921/512/17-г

- постанова від 15.02.2018 у справі № 904/5492/15

Підписуйтеся на нашу сторінку у Facebook
fb.com/supremecourt.ua